

Sewe konɓanɓa ɗa Pɔli wila torogo

KORENTI

ca tagafenne pe yeri

Sewe wi nawa senre

Korenti ca kila pye Akayi tara cagɓɓo ko ka nuɓɓa. Nala pe maa ki tara ti yinri Giresi tara. Korenti ca ki yen wa Lefiile tara ti ni. Ki ca woolo pe legere la pye yarisunndo sunvenne konaa kalikali pyefenne. Pɔli wila tunɓo pye wa ki ca ki ni ma saa gbɔn yeɗe nuɓɓa naa yenge koɗɓɓi, mee legilizi wa tege wa (Kapye 18). Sanga ɗa ni Pɔli wila pye naga sewe ɗa wi yɔnɓi, kila yala wi yen wa Efezi ca, wa Azi tara. Korenti ca tagafenne peɗe la sewe torogo wa Pɔli wi yeri mbe yɔn sogomɔ ta yewige ɗga paa wi yewe ki na. Lere wa yege wila ki sewe ɗa wi yɔnɓo Pɔli wi kan, a wuu torogo paa yege ɗga na wege yan wa wi seweele sanmbala pe ni. Sefo Sositeni wo wila wi yɔnɓo (1.1). Ki sefo wila yenle ma taga Zhezu wi na, een fo wee kala la jen wi wogo na naa.

Ki sewe ɗa wi yen ma kon ma yiri konsara shyen. Wa wi konsaga konɓanɓa ki ni (1--6), wege yan fo Pɔli wo naa sefenne tagafenne pe ni paa senre ta yo ma pe yee kan. Een fo kagala taanri ke yen wa ki senre ti ni, ngele ke wogo ki yen ma ɗɓan Pɔli wi ni. Koro wele ngele yeen:

- 1) Tagafenne paa pe yee koɓɓo (1.10--4.21).
- 2) Pe ni, wa la sinle wi to jo ni (5.1-13).
- 3) Tagafenne pele ma pe yee yeri kiti konkala na wa fanɓa fenne mbele pe woro tagafenne pe yege soɗɓo (6.1-20).

Ki kala na, Pɔli wila pe pye ma yo pe ki fere kagala ke yege wo konaa pe koro yɔn finliwe na pe yee ni.

Wa sewe wi konsaga shyen wogo ki ni (7.1--16.24), Pɔli wi yen na yɔn sogomɔ kaan yewige ɗga paa yewe ki wogo na. Wila para pe ni pɔɔɔgo wogo na (7.1-40). Wila pe pye ma yo pe pe yee yingiwe jen yarisunndo ti ni (8.1--11.1). Wila para we Fo wi suro lige kpoyi ki wogo na (11.2-34). Wila pe pye ma yo paa Yinnekpoyi yarikanga ki lagajaa, ko ɗga ki ma legilizi wi saga we, konaa ndanlawa mbe pye pe ni mbe we (12.1--14.40). Wila para kuulo pe yenme mbe yiri wa kunwo pi ni pi wogo na (15.1-58).

Wa sewe wi konsaga yeri (16.1-24), Pɔli wila ki yo pe kan fo wi yaa toro wa pe yeri, yarikanra nda paa gbogolo mbe kan Zheruzalemu ca fyɔnwɔ fenne pe yeri, mbe sari le mbe kari ti ni pe kan. Pɔli wo naa tagafenne pele ni, paa sharaga torogo lelegere yeri wa Korenti ca.

Sewe wi yen ma koonlo yege nga na

Sewe wi lesaga senre konaa sharaga 1.1-9

Koonlom mba pila ye wa legilizi wi ni 1.10--4.21

Kalikalawa naa kiti konkagala ngele kaa pye wa legilizi wi ni 5.1--6.20

Porogɔ, naa porogɔ jɔɔɔ konaa mbaporɔwɔ senre 7.1-40

Saara nda ti wɔ yarisunndo yeri ti kara 8.1--11.1

Tagafenne pe tangalom wa gbogolom woolo pe sɔɔwɔ 11.2--14.40

Kuulo pe yenme mbe yiri wa kunwɔ pi ni 15.1-58

Kagala kele yege yowo konaa sharaga 16.1-24

Pɔli wila sewe wi torogo leele mbele yeri pe sharaga ye

1 ¹Mi Pɔli, mi na Yenjele lilan yeri mbe pye Zhezu Kirisi wi pitunɔ* ma yala li nandanwa kala li ni, naa we sefo Sositeni, ²woro waa ki sewe na wi torogi Yenjele li legilizi* na wa Korenti ca wi kan. Yoro mbele Yenjele li ye yeri ma ye tege ye ye, yaa ye yinwege ki piin li kan, konaa a ye pye li woolo wa ye gbogolom pi ni Zhezu Kirisi wi ni, konaa laga o laga, mbele fuun pe maa we Fɔ* Zhezu Kirisi wi mege ki yinri wi pe saga we. Wo wi yen woro naa poro ni we Fɔ we. ³We To Yenjele lo naa we Fɔ Zhezu Kirisi wi ni pe yinme naa yeyinnye kan ye yeri!

Yarijende nda we ta Kirisi wi yeri

⁴Mi yen nala Yenjele li shari suyi ye kala na, yinme mba li kan ye yeri Zhezu Kirisi wi fannga na pi kala na. ⁵Wa ye gbogolom pi ni Zhezu Kirisi wi ni, Yenjele li yarikanra ti ni fuun ti kan ye yeri mari lege,

ma senyoro ti ni fuun naa kajenme pi ni fuun pi kan ye yeri; ⁶katugu sereya na wi yen na para Kirisi* wi kanngɔɔ, wi yen ma yeresaga ta jenge wa ye sɔɔwɔ. ⁷Fɔ yere Yenjele li yarikanga ka kpe si ye la, yoro mbele ye yen na wagati na we Fɔ Zhezu Kirisi wi yaa kaa yee naga wi singi we. ⁸Wo wi yaa la fannga nii ye ni fo sa gbɔn ki kosaga ki na, jango ye pye jeregisaga fu we Fɔ Zhezu Kirisi wi pilige ki ni. ⁹Yenjele li yen senre nunɔba yofɔ. Lo li ye yeri ma ye gbogolo ja li Pinambyɔ Zhezu Kirisi wi ni, we Fɔ we.

KOONLOM MBA PILA YE WA LEGILIZI WI NI

1.10--4.21

Korenti ca legilizi woolo pe konwɔ we

¹⁰Sefenne, mi yen na ye yeregi we Fɔ Zhezu Kirisi wi mege ki na, ma yo fo: Ye ye yɔn ki wa nunɔba. Yaga ka ti konwɔ mbe ye ye sɔɔwɔ.

Ye ye yɔn ki wa nuɔgba jɛngɛ, ye jatere wi pye nuɔgba, yaa sɔnri ja. ¹¹Sefenne, Kulowe go woolo pɛle ki yo mala kan ma yo kendige yen wa ye sɔgɔwɔ. ¹²Iɔga mi yen na jaa mbe yo koyi ŋga yeɛn fɔ: Ye ni fuun nuɔgba nuɔgba ye maa ŋga yuun ki yen ki ye ki ye. Wa ma yo fɔ: «Mi yen Pɔli woo.» Wa ma yo: «Mi yen Apolɔsi woo.» Wa ma yo naa fɔ: «Mi yen Pyeri woo.» Wa ma nuru ma yo: «Mi yen Kirisi woo.» ¹³Ye nawa po ni Kirisi wi yen ma kɔɔnlɔ kɔɔnlɔ wi le? Paa Pɔli kan tiparaga* na ye kala na le? Nakosima, paa ye batize* Pɔli meɛge na le?

¹⁴Mi yen na Yenɛɛle li shari, katugu mi si wa kpɛ batize ye ni, kaawɔ Kiripusi naa Gayusi poro ce. ¹⁵Ki pye ma, lere wo wa se ya mbege yo mbe yo fɔ pɛ ye batize na meɛge ki na. ¹⁶Enhɛɛn! Kaselege yi, muwi mɪla Sitefanasi go woolo pe batize. Mbe wɔ ko ni, na kaa pye mi lere wa batize naa, mi si ko jen. ¹⁷Kirisi wi silan tun mbe pan mbaa leele batize. Eɛn fɔ, wɪlan tun mbe pan mbaa Sentanra to yari. Mbaa ti yari mi ka kaa ki piin lere tijinliwe senre ni, janɔgo Kirisi wi kunwɔ wa tiparaga ki na ki fanɔga kiga ka yiri waga.

Zhezu Kirisi wi yen Yenɛɛle li yawa konaa li tijinliwe

¹⁸Kirisi wi kunwɔ wa tiparaga ki na, mbaa ki senre ti yuun, ki yen lembigewe senre mbele paa punɔgu Yenɛɛle li na pe yege na.

Eɛn fɔ, woro mbele we yen wa shɔwɔ konɔ li ni, woro yege na, ki yen Yenɛɛle li yawa. ¹⁹Yenɛɛle li yen naga yuun wa li senre sewe wi ni ma yo fɔ:

*Mi yaa kajenmbele pe kajenme pi jɔgɔ,
mbe tijinliwe fenne pe tijinliwe pi pye pi yiri waga†.*

²⁰Kona, tijinliwe fɔ yingɪ wi mbe ya yo naa? Nakoma sewe jenfɔ yingɪ wi mbe ya yo? Nakoma ki nala pilige kendige fɔ yingɪ wi mbe ya yo? Yenɛɛle ligi naga ma yo ki dunruya ŋa wi tijinliwe pi yen lembigewe.

²¹Dunruya woolo* wele, pe senwee kajenme pi ni, pee ya mbe Yenɛɛle li jen wa laga ŋga lili kajenme pi naga. Ki kala na, ki Yenɛɛle li ndanla, a li ki senre nda paa jate lembigewe senre ti tege mbe mbele paa tari Zhezu wi na pe shɔ, to nda waa yuun we. ²²Zhufuye* poro maa kafɔnɔgɔlɔ yenri, Giresi tara fenne poro maa kajenme lagajaa. ²³Woro wo na, we maa Kirisi wi senre ti yari ma yo paa wi kan tiparaga na. Ki senre ti pye Zhufuye pe kambenge, ma pye lembigewe senre mbele pe woro Zhufuye pe yeri. ²⁴Eɛn fɔ, mbele fuun Yenɛɛle li yeri, Zhufuye o, mbele pe woro Zhufuye o, poro yeri, Kirisi wi yen Yenɛɛle li yawa konaa li tijinliwe. ²⁵Katugu ŋga leele pe yen na jate paa Yenɛɛle li lembigewe yen, ko yen tijinliwe ni ma we leele pe

†1.19: Eza 29.14.

tijinliwe po na. Ijga pe yen na jate paa Yenjele li fannga fu kala yen, ko yen fannga ni ma we leele pe wogo ko na.

²⁶ Sefenne, yoro mbele Yenjele li yeri, ye jaterre pye ye yee wogo ki na. Mbele pe yen na jate tijinliwe fenne laga dunruya wi ni, pe woro ma lege ye sogowa mbe yala senwee lomɔ po ni. Fannga fenne pee lege ye ni. Megbogo fenne pee lege ye ni. ²⁷ Eɛn fɔ, nga dunruya woolo pe yen na jate lembigewe, Yenjele li ko wɔ mbe ta mbe fere wa tijinliwe fenne pe na. Ijga dunruya woolo pe yen na jate fannga fu kala, Yenjele li ko wɔ mbe ta mbe fere wa fannga fenne pe na. ²⁸ Yaara nda dunruya woolo pe maa jate yarifaara, naa nda pe maa pe yee mbɔnrɔgi ti na, naa nda ti woro yaraga pe yege na, Yenjele liri wɔ mbe ta mbe nda pe maa jate yaara ti pye ti yiri waga; ²⁹ jango lere wa kpe ka kaa yee gbogo Yenjele li yege na. ³⁰ Eɛn fɔ, Yenjele li ye pye nunɔba Zhezu Kirisi wi ni, mee wi pye we tijinliwe. Kirisi wo fannga na we pye lesinmbele Yenjele li yege na, ma pye kpoyi*, ma go shosaga ta; ³¹ jango kila piin paa yege nga na Yenjele senre sewe wi yen naga yuun ma yo fɔ: «*Ija kaa jaa mbaa wi yee gbogo, wila wi yee gbogo nga we Fɔ wi pye ko kala na*†.»

Pɔli wila Kirisi ɲa pàa kan wa tiparaga ki na wi senre ti yari

2¹ Sefenne, sanga ɲa ni mila kari wa ye yeri mbe sa Yenjele senre ti yari ye kan, mi sila sari yari ye kan senre tugbɔɔɔ yogo ni, nakoma tijinliwe gbembe ni. ² Katugu mila yere ki yerewe, sanga ɲa ni mi wa ye sogowa, fɔ mi se yaraga ko ka jen naa Zhezu Kirisi wo punɔ na, Zhezu Kirisi ɲa pàa kan wa tiparaga* ki na we. ³ Ko kala kɪ ti sanga ɲa ni mila pye wa ye sogowa, mila pye fannga fu, na fye na seri ngbanga. ⁴ Na nagawa senre to naa Yenjele senre nda mila yo ye kan, ti sila pye senwee tijinliwe yɔn tangawa senre ni, eɛn fɔ, kila naga ma filige ye kan yawa ni, Yinnekpoyi li fannga na; ⁵ jango ye tagawa pi nɔgo ka ka cɛn leele pe tijinliwe po na, eɛn fɔ, pi nɔgo ki cɛn Yenjele li yawa po na.

Yenjele li tijinliwe we

⁶ Tijinliwe senre waa yuun mbele pe yen yetogowo ni wa tagawa pi ni pe sogowa. Ki tijinliwe pii yiri ki dunruya ɲa wo yeri. Pii si yiri ki dunruya ɲa wi fannga fenne poro yeri, poro mbele pe yaa ka kɔ mbe wɔ wa we. ⁷ Eɛn fɔ, Yenjele li tijinliwe mba pila pye ma lara leele pe na, po senre waa yuun. Po mege ni Yenjele làa ki kɔn maga tege faa we gbogowa ta, sanni dunruya wi sa da. ⁸ Ki dunruya ɲa wi fannga fenne wa kpe sigi tijinliwe pi jen. Ki pye

†1.31: Zhere 9.23.

pàa pi jen, pe saa we Fɔ* gbɔɔ wi kan wa tiparaga ki na. ⁹Ki yen paa yege nga na Yenɲele senre sewe wi yen naga yuun ma yo fɔ:

Yaraga nga lere kpe fa yan yenle ni,

naa nga lere kpe fa logo wa wi nungbolo,

naa nga lere kpe fa jatere pye ki na,

Yenɲele li to gbegele mbele pe yen ma li ndanla poro kan†.

¹⁰Ma si yala, Yenɲele ligi ngundo wi naga woro na Yinnekpoyi li fannga na, katugu Yinnekpoyi li maa kagala ke ni fuun ke cancan. Ali Yenɲele li nawa kagala ngele ke yen ma lara jenɲe o. ¹¹Leele pe ni, ambɔ wi mbe ya mbe lere wa nawa kagala jen? Kaawɔ ki lerefɔ wi yeera yinne lo li ma ke jen. Ki pyelɔmɔ nungba pi na fun, lere kpe si Yenɲele li nawa kagala ke jen, ndɛe li Yinne lo nungba. ¹²Woro wo na, ki dunruya ɲa wi yinne lo ma wè ta; ɛɛn fɔ, Yinnekpoyi na li yiri wa Yenɲele li yeri lo wè ta, janɲo nga Yenɲele li kan we yeri waga, wege jen. ¹³Ki wogo nga ko senre waa yuun. We woro nari yuun dunruya tijinliwe fenne pe maa tijinliwe senre nda nari to ni. ɛɛn fɔ, Yinnekpoyi li maa nda nari, to we yen na yuun. Ki pye ma, Yinnekpoyi li yen leele mbele ni, nga ki yen Yinnekpoyi li wogo, we yen naga yege yuun pe kan Yinnekpoyi li senre to ni.

¹⁴Lere ɲa Yenɲele li Yinne li woro wi ni, wi se ya mbe yaara nda ti yen Yinnekpoyi woro ti ta, katugu ti ma pye lembigewe ni wi yege na. Wi se ya mberi jen, katugu pe mari jen ma wali ti na Yinnekpoyi lo fannga na. ¹⁵Lere ɲa Yenɲele li Yinnekpoyi li yen wi ni, wi mbe ya mbe kagala ke ni fuun ke jen mbe wali ke na, ɛɛn fɔ, lere wa se ya mbe wo kagala koro jen mbe wali ke na. ¹⁶Ki yen paa yege nga na Yenɲele senre sewe wi yen naga yuun ma yo fɔ:

Ambɔ wi we Fɔ wi nawa jatere wi jen?

Ambɔ wi mbe ya mbe yerewe kan wi yeri†?

ɛɛn fɔ, woro wo na, Kirisi* wi nawa jatere wi yen we ni.

Yenɲele tunmbyeele wele

3¹Sefenne, kaselege ko na, mii ya para ye ni paa leele mbele Yenɲele li Yinnekpoyi li yen pe ni poro pele yen. ɛɛn fɔ, m̀ yo ye ni paa leele mbele pe yen na tanri dunruya kagala ke na poro pele yen, paa piile yen, mbele pè taga Kirisi* wi na. ²Nɔnɔ m̀ kan ye yeri, mi si susheere kan ye yeri, katugu ye saa ya mberi li. Ali ma pan ma gbɔn nala, ye se ya mberi li; ³katugu ye yen na tanri bere paa dunruya woolo* pe yen. Ki kaa pye yenjara, naa maara yen wa ye sɔgɔwɔ, ki woro naga nari ma yo ye yen paa dunruya woolo pe yen wi le? Ki woro naga nari fɔ ye yen

†2.9: Eza 64.3; 52.15.

†2.16: Eza 40.13.

na tanri na yala senwee piile pe tangalɔmɔ pi ni wi le? ⁴Ye ni, na wa ka yo fɔ: «Mi yen Pɔli woo», wa mbe yo fɔ: «Mi yen Apolɔsi woo», ko woro dunruya woolo pe tangalɔmɔ wi le?

⁵Ko ki ni fuun punɔgo na, Apolɔsi wo yen ambɔ fɔ? Mi Pɔli, mi yen ambɔ fɔ? Woro yen Yenɔjele li tunmbyeele wi cɛ, ma pye leele mbele pɛ Sentanra ti yo ye kan, a yɛ taga ti na. Tunɔgo nɔga we Fɔ* wɛ kan we ni fuun nunɔba nunɔba we yeri, ko we yen na piin. ⁶Muwi mɛ yariluguro ti lugu, a Apolɔsi wo tɔnmɔ wo ti na, ɛɛn fɔ, Yenɔjele lo ligi pye, a tɛ fi. ⁷Kɛ pye ma, nɔga wi maa yariluguro ti nuru konaa nɔga wi maa tɔnmɔ wuun ti na, poro woro yaraga ka. ɛɛn fɔ, Yenɔjele lo li yen kala li ni fuun, katugu lo li maga pye ti ma fi. ⁸Ɔja wi maa yariluguro ti nuru konaa nɔga wi maa tɔnmɔ wuun ti na, pe yen ja, Yenɔjele li yaa ka pe ni fuun nunɔba nunɔba pe sara mbe yala tunɔgo nɔga pɛ pye ki ni. ⁹Katugu we yen tunɔgo pyeyɛɛnle wa Yenɔjele li tunɔgo ki ni. Yoro ye yen Yenɔjele li kere re. Ye yen fun go nɔga Yenɔjele laa kanni we. ¹⁰Yenɔjele li yinme mba kan na yeri pi fanɔga na, mɛ go nɔgo ki le paa go wafɔ tijinliwe fɔ yen. Yinɔgo ni, lere wa yege wi yen na kanni ki go nɔgo nɔga kɛ le ki na. ɛɛn fɔ, lere nunɔba nunɔba pyew wuu yɛɛ yingiwɛ jen paa yege nɔga na wila kanni ki na we. ¹¹Go nɔgo nɔga kɛ le, ko ki yen Zhezu Kirisi we. Lere se ya mbe go nɔgo ka yege le wo punɔgo

na. ¹²Na lere wa kaa kanni ki go nɔgo nɔga kɛ le ki na te ni, nakoma warifuwe ni, nakoma sinndɛere sɔnɔgbanga woro ni, nakoma tire ni, nakoma shɔgɔlɔ kanɔgewara ni, nakoma yan waga ni, ¹³lere nunɔba nunɔba pyew, tunɔgo nɔga wɛ pye, ki tiyɔnwɔ pi yaa ka yiri funwa na kiti kɔnpilige, katugu kasɔn ki yaa ka ki lɔmɔ pi naga ki pilige ki ni. Kasɔn ki yaa ka lere nunɔba nunɔba pyew wi tunɔgo ki wa mbe wele mbege cɛnle li naga. ¹⁴Na lere wa ka kan ki go nɔgo nɔga kɛ le ki na, a wi tunɔgo ki koro wa kii sogo, wo yaa ka tɔnli ta. ¹⁵ɛɛn fɔ, na lere nɔga tunɔgo pyege ka sogo, pa wo yaa wi tɔnli wi la. Ma si yala, wo jate wi yaa shɔ, ɛɛn fɔ, ki yaa pye ndɛɛ wi kasɔn kɔn ma yiri.

¹⁶Ye yen maga jen jɛnɔge fɔ yoro ye yen Yenɔjele li sherigo gbɔgɔ* ye, fɔ Yenɔjele li Yinne li yen ma cɛn wa ye nawa. ¹⁷Na lere wa ka Yenɔjele li sherigo gbɔgɔ ki jɔgɔ, Yenɔjele li yaa ki fɔ wi jɔgɔ fun; katugu Yenɔjele li sherigo gbɔgɔ ki yen kpoyi*, ko ki si yen yoro wele.

¹⁸Lere kpe ka kaa wi yɛɛ fanla. Na kaa pye wa yen naga jate ye ni ma yo wi yen tijinliwe fɔ, mbe yala ki dunruya nɔga wi kagala ke ni, wigi tijinliwe pi yaga, wuu yɛɛ pye lembige dunruya woolo* pe yege na, janɔgo wi ta wi pye kaselege tijinliwe fɔ. ¹⁹Katugu ki dunruya nɔga wi tijinliwe pi yen lembigewe Yenɔjele li yege na. Ki kala na, ki yen ma yɔnlɔgɔ wa Yenɔjele senre sewe wi ni ma yo fɔ:

*Li ma kajenmbels pe yigi pe yɛra
tjinliwɛ pee pi ni†.*

²⁰ Ki yɛn ma yɔnɔɔ naa ma yo fɔ:
*We Fɔ wì tjinliwɛ fɛnnɛ pe jatere
wi jɛn,*

wìgi jɛn ma yo wi yɛn wagafɛ†.

²¹ Ki kala na, lere kpe ka kaa
wi yɛɛ gbogo leele pele kala na,
katugu yaraga ki ni fuun ki yɛn ye
wogo. ²² Pɔli o, Apolɔsi o, Pyeri o,
dunruya o, yinwege o, kunwɔ o,
yinjɔ yaara nda tila paan o, yaraga
ki ni fuun ki yɛn ye wogo. ²³ Eɛn fɔ,
yoro wo na, ye yɛn Kirisi wi woolo,
Kirisi wo yɛn Yɛnɛle li woo.

Kirisi wi pitunmbolo wele

4 ¹ Woro wo na, ye daga mbaa we
jate paa Kirisi* wi tunmbyeele
yɛn, naa Yɛnɛle li ngundo kagala
ke yɛɛ nagafɛnnɛ. ² Leele mbele
tunngo yɛn ma telege pe na, pe maa
ki jaa pe yeri pe pye tagawa ni. ³ Mi
wo kanngɔɔ, na ye kanla sɛɛsɛɛ
mbe wele, nakoma na lere wa yɛɛ
kanla sɛɛsɛɛ mbe wele wa senwee
piile pe kiti kɔnsaga, ko ka woro
kala na yɛɛ na. Mi wo woro nala
yɛɛ sɛɛsɛɛ mbe wele, ⁴ katugu na
nawa pi woro nala jɛrɛgi kala la kpe
na. Eɛn fɔ, ko ma kila ki nari ma
yo mi yɛn ma sin. We Fɔ* wo wi
yɛn na kiti kɔn na na. ⁵ Ki kala
na, yaga ka kiti kɔn lere wa kpe
na wi kɔnwagati wi yɛɛ, konna we
Fɔ wi panga ki yɛɛ. Wo wi yaa
ka wɔwɔ kagala ngele ke yɛn ma
lara ke yirige funwa na, mbe leele

pe nawa kagala ngele paa jate mbe
pye ke naga. Kona, lere nunɔba
nunɔba pyew wi daga poo sɔn yɛɛ
nga na, wi yaa ki ta Yɛnɛle li yeri.

⁶ Sɛfɛnnɛ, ki kagala ngele m̀i yo
ye kan fɔnɔfɔn nɔga, m̀i ke yo mi
naa Apolɔsi woro kanngɔɔ, mbe ta
mbe ye naga. Mi yɛn na jaa, we
kɔnɔ yɛɛ nagawa pi fannga na,
yɛɛ kara yɛɛ jɛn fɔ: «Kagala ngele
ke yɛn ma yɔnɔɔ wa Yɛnɛle sɛnɛ
sɛwɛ wi ni, yɛɛ daga mbe toro
koro na.» Ye ni, lere si daga mbaa
lere wa gbogo, mbe sila wa tifaga.

⁷ Naga yɛn ma, ambɔ wɔɔn tɛɛ mɔɔ
mbɔnɔ sanmbala pe na? Yɛnɛle lo
ma li yaraga nɔga fuun ki yɛn ma
yeri ki kan ma yeri wi le? Kì kaa
pye tì kan ma yeri, yinjɔ na, a ma
nɛɛ ma yɛɛ gbogo yaara nda ti yɛn
ma yeri ti kala na, ma mbe yo tii
kan ma yeri?

⁸ Yaraga nɔga fuun yaa jaa, yɛɛ
ta makɔ kɛ! Yè pye penjagbɔrɔ
fɛnnɛ makɔ! Yè pye wunlumbolo
ma we yaga! Ayoo de. Mi yɛn na
jaa ye pye wunlumbolo kaseleɛ
na, janɔ woro fun we ya waa
wunluwɔ pi piin ye ni ja. ⁹ Katugu
migi jate maga yan, woro mbele we
yɛn pitunmbolo*, Yɛnɛle li woro
pye leele pe ni fuun pe punɔfɛnnɛ.
Wè pye paa leele mbele pè kiti kɔn
pe na mbe pe gbo we, katugu wè
pye weleyaraga dunruya wi ni fuun
wi yɛɛ na, mɛrɛɛye* poro naa
leele wele. ¹⁰ Leele poro yɛɛ na,
we yɛn lembire Kirisi wi kala na.

†3.19: Zhɔbu 5.13.

†3.20: Yuuro 94.11.

Ɛen fɔ, yoro wo na, ye yen tijinliwe fenne mbe ye ta Kirisi wi ni. Woro yen fannga fu fenne, Ɛen fɔ, yoro wo yen fannga fenne. Pe maa yoro gbogo na woro tifaga. ¹¹We yen na jɔɔ fungo naa wɔɔ ki ni fɔ ma pan ma gbɔn nala. Yaripɔɔ ti we la. Pe maa we gbɔn. Censaga woro we na. ¹²We maa tunngo piin na tege, jango mbe ta mbaa we yɔn suro ti taa we ye. Leele pe maa we tegele, we maa duwaw piin pe kan. Pe maa we jɔɔ, we maa ki kunni we yee ni. ¹³Pe maa senpere yuun na we mege ki jogo, we maa senjende yuun pe ni. Pe maa we jate paa dunruya wi kayangara yen, paa yaritjangara yen fɔ ma pan ma gbɔn yingɔ.

¹⁴Mi woro naga kagala ke yɔnɔgi ye kan, jango mbe fere wa ye na. Ɛen fɔ, mi yen na ye yeregi paa na piile yen, mbele pɔnla ndanla we. ¹⁵Katugu ali na kaa pye nagafenne waga ke (10 000) yen ye yeri mbaa ye nari, mbe ye ta wa Kirisi wi konɔ li ni, ye teele pe woro ma lege. Ye yinwege nga yaa piin Zhezu Kirisi wi ni ko na, muwi mi pye ye to, ma Sentanra ti yo ma ye kan. ¹⁶Ki kala na, mi yen na ye yenri, yaa tanri paa na yen. ¹⁷Ko ki ti mi yen na Timote wi tunnu wa ye yeri, wo na wi yen paa na pinambyɔ na wilan ndanla we. Wi yen tagawa ni wa we Fɔ wi konɔ li ni. Konɔlo ngele mila tanri ke na wa na yinwege ki ni Zhezu Kirisi wi ni, wo wi yaa ye nawa to ke ni, paa yege nga na

mila leele pe nari ke ni legiliziye* pe ni fuun pe ni lagapyew we.

¹⁸Pele yen wa ye ni na pe yee gbogo maga yan ndee mi se kari wa ye yeri naa. ¹⁹Ɛen fɔ, na kaa pye ki yen Yenɔele li nandanwa kala, sanni jenri mi yaa kari wa ye yeri. Na mi ka gbɔn wa ye na, ki leele mbele paa pe yee gbogo, mi se ka pe senyoro to ce jen, Ɛen fɔ, mi yaa kaga jen, na kaa pye fannga yen pe ni. ²⁰Katugu Yenɔele li wunluwo* pi woro senyoro kala, Ɛen fɔ, yawa kala li. ²¹Yingi yaa jaa? Mbe kari wa ye yeri sapige ni mbe sa ye gbɔn lee, nakoma mbe kari ndanlawa ni, mbe pye nandanwa ni?

KALIKALAWA NAA KITI KONKAGALA NGELE KAA PYE WA LEGILIZI WI NI

5--6

Keenre la pye wa Korenti ca legilizi wi ni

5 ¹Pe yen naga yuun lagapyew ma yo keenre lime yen wa ye sɔɔwɔ, mba pi yen ma tijanga fɔ yere mbele pee sheri* pe woro naga cenle la piin. Ko yen fɔ ye ni, wɔ wi to jɔ ta. ²A ye koro na ye yee gbogo, ma si yala, ye ja daga mbe pye yesanga ni fɔ jenge, jango lere na wigi kala cenle li pye, yoo purɔ yoo wɔ ye yee sɔɔwɔ. ³Mi wo na, ali ki ka pye mi woro wa ye ni wire to na, Ɛen fɔ, na jatere wo yen wa ye na. Ki kapege, lere na wigi pye, mi kiti kon wi na makɔ, ma mbe yo

mi yen wa ye ni. ⁴Katugu, we Fɔ* Zhezu wi meɛ ki na, na jatere wo naa yoro ni we yen ma gbogolo laga nunɔba, a we Fɔ Zhezu wi yawa pi yen we ni. ⁵Ye ti wege lerefɔ wi le Sotanla wi kɛ wi wire ti ta ti jɔɔ, jaŋgo wi yinne lo mbe shɔ we Fɔ wi pilige ki na.

⁶Ye yɛ gbɔɔwɔ pi woro ma yɔn. Mì yo ye yen maga jen ma yo leve* wi jenri wi ma buru muwe mba pì gbɔn pi ni fuun pi fe maa yirige!

⁷Ki leve lɛ ɲa wi yen kapege, yoo wɔ wa ye yɛ ni, jaŋgo ye ta ye pye kpoyi* yege ki ni fuun ki na. Kona, ye yaa pye paa buru muwe mba pè gbɔn fɔnmɔ, leve fa ye pi ni po pa yen. Pa ye si yen ma makɔ kaselege; katugu pè we Paki* feti sumbyɔ wi gbo, wo wi yen Kirisi* ɲa pàa wɔ saraga* we. ⁸Ki kala na, ye pan waa we feti wi piin, ɛn fɔ, waga kaa wi piin buru ɲa leve lɛ yen wi ni wo wa ni. Waga kaa wi piin leve ɲa wi yen kapege naa tipege ni wo wa ni. ɛn fɔ, waa wi piin leve fu buru† ni, ko kɔɔ wo yen nawa jembe naa kaselege ni.

⁹Wa na sewe ɲa m̀ torogo wa ye yeri wi ni, m̀gi yo ye kan ma yo yaga ka gbogolo kɛnre lifenne pe ni yaraga ka kpe na. ¹⁰ɛn fɔ, mi sila pye na sɔnri dunruya woolo* mbele pe yen kɛnre lifenne poro na, nakoma yege mbatinwe fenne, naa yoolo konaa senge sunvenne. Ki pye pa ki yen ma, ye ja daga

mbe wɔ laga dunruya wi ni. ¹¹ɛn fɔ, nda m̀ yo ye kan yingɔ ti kɔɔ wowi ɲa fɔ: Lere ɲa fuun wi maa wi yɛ yinri tagafɔ, na wiga pye kɛnre lifɔ, nakoma yege mbatinwe fɔ, nakoma yoo, nakoma yarisunndo sunwɔ, nakoma sɛnpere yofɔ, nakoma sinwɔɔ, nakoma benɔanri pyefɔ, yaga ka gbogolo ki fɔ wi ni yaraga ka kpe na. Yaga ka pinle mbe li ki lere wi ni yere.

¹²⁻¹³Mbaa kiti kɔn mbele pee sheri pe na, mi na kala woro wa ma. Yenɲele lo li yaa ka kiti kɔn pe na. Yoro ma ye daga mbaa sherigo* woolo pe kiti kɔnkagala ke yege woo wi le? Ki yen paa yege ɲga na Yenɲele sɛnre sewe wi yen naga yuun ma yo fɔ:

Ye kapege pyefɔ wi purɔ yoo wɔ ye yɛ sɔɔwɔ†.

Tagafenne pe kiti kɔngɔ pe yɛ na

6 ¹Ye ni, na kiti kɔnkala ka pye wa naa wi sefɔ wa sɔɔwɔ, mele wi mee soro ma kari mbele pee sheri* poro kɔɔɔ, pe saga kiti kɔnkala li yege wɔ, wila si kari Yenɲele li leele kpoyi* poro kɔɔɔ?

²Ye sigi jen mbe yo Yenɲele li leele kpoyi pe yaa ka kiti kɔn dunruya woolo* pe na wi le? Na k̀ kaa pye ye yaa kiti kɔn dunruya woolo pe na, mele yaga si ka ya mbaa kagala tunmɔɲɔɔ koro yege woo?

³Ye sigi jen mbe yo we yaa ka kiti kɔn mɛregeye* pe na wi le? Pee

†5.8: Kila pye Paki feti wiga gbɔn, leve na ye buru ɲa ni wo Zhufuye pàa pye na kaa; Luki 22.1.

†5.12-13: Dete 17.7.

ka logo yinwege nga ko kagala? ⁴Ma si yala, na ki kiti kankagala cengele keke ka pye ye yee sɔɔwɔ, leele mbele Legilizi* wi woro na jate, poro ye ma saa le ma pye ki kagala ke kiti kɔnfenne. ⁵Mi yen naga wogo nga ki yuun, fere nda ti ye yigi ti kala na. Ki cen lere nungba se ta wa ye ni tijinliwe fɔ, nga wi mbe ya mbaa wi sefenne pe kiti kankagala ke yee woo pe sɔɔwɔ! ⁶Ɛen fɔ, sefɔ wa ma wi sefɔ wa yeri mbe sa kiti kɔn wi na, fɔ yere wa mbele pee sheri pe yee sɔɔwɔ.

⁷Yee o yee, naa kiti kankagala yen wa ye yee sɔɔwɔ, ko ki naga ma yo ye pungo makɔ. Yingi na ye si woro na kambasinnye ki kunni ye yee ni? Yingi na yee si ye yee yaga paa ye yuun? ⁸Ɛen fɔ, yoro ye yen na kambasinnye naa yuro ti piin. Ye maa ti piin ye sefenne pe na. ⁹Ye sigi jen mbe jen mbe yo lepeepe pe se ka Yenjele li wunluwa* pi ta wi le? Yaga kaa ye yee fanla: Keenre lifenne, naa senge sunvenne, naa jataala naa mbele pe maa pe nambala yeenle pe taa jeele, ¹⁰naa yoolo, naa yee mbatinwe fenne, naa sinwɔɔɔ, naa leele tegele fenne, konaa benganri pyefenne pe se ka Yenjele li wunluwa pi ta. ¹¹Pa ye pele la pye ma. Ɛen fɔ, Yenjele li ye woli ma ye kapere ti laga ye na, ma ye tege ye ye, ye pye Yenjele li leele kpoyi, konaa ma ye pye lesinmbele li yee yee na, we Fɔ*

Zhezu Kirisi wi mege ki na, konaa we Yenjele li Yinne li fannga na.

Ye ye wire ti tege yaa Yenjele li gbogo

¹²Wa ye ni, pele maa yuun fɔ: «Mbe ya mbaa kala li ni fuun li piin.» Ki yen ma, Ɛen fɔ, tɔnli woro kala li ni fuun ni. Mbe ja ya mbege yo mbe yo fɔ: «Mbe ya mbaa kala li ni fuun li piin,» Ɛen fɔ, mi se yenle ki na mbanla yee pye yaraga ka kulo. ¹³Ye maa yuun naa fɔ: «Yaakara ti yen fungbolo li woro, a fungbolo fun li yen yaakara ti woro.» Ki yen ma kaselege. Ma si yala, Yenjele li yaa ka ti ni fuun shyen ti jɔɔ. Ɛen fɔ, lere wi wire tii gbegele keenre lime po kan. Wire ti yen we Fɔ wo woro. A we Fɔ fun wi yen wire ti woro. ¹⁴Yenjele lo laa we Fɔ wi yen maa yirige wa kunwa pi ni. Lo li yaa ka we yen mbe we yirige wa kunwa pi ni li yawa pi ni.

¹⁵Ye sigi jen mbe jen mbe yo ye wire ti yen Kirisi wi wire* ti lara ta wi le? Mbe ya mbe Kirisi wi wire lara ta le mberi pye nanjaa wi wire lara ta le? Ayoo de! ¹⁶Ye sigi jen mbe jen mbe yo nanja nga ka nanjaa wa le, wo naa wo ni pe ma pye wire nungba wi le? Katugu Yenjele senre sewe wi yen naga yuun ma yo fɔ: «*Pe shyen pe yaa ka pye wire nungba*†.» ¹⁷Ɛen fɔ, nga ka gbogolo we Fɔ wi ni, wi ma pinle ma pye wi ni yinne nungba ni.

¹⁸Yaa fee keenre lime pi yee. Kapege sannga nga fuun lere wi ma

†6.16: Zhenɛ 2.24.

pye, ko na ya mboo wire ti magara, een fɔ, kɛɛnrɛ lifɔ wo maa kapege ki piin wi yɛɛ wire ti na. ¹⁹Ye sigi jɛn mbe jɛn mbe yo ye wire ti yɛn Yinnɛkpoyi li sherigo gbɔgɔ* wi le? Li yɛn ma cɛn wa ye ni, Yɛnɛle lo lili kan ye yeri. Ye woro ye yɛɛ woolo, ²⁰katugu Yɛnɛle li ye lo sɔnɔgbanga na, ki kala na, ye ye wire ti tɛgɛ yaa Yɛnɛle li gbogo.

**PƆRƆGƆ, NAA PƆRƆGƆ
JƆGƆ KONAA
MBAPƆRƆWƆ SENRɛ**

7.1-40

**Yewige nga kila yewe japɔrɔgɔ
senrɛ ti na, konaa senrɛ
nda tila kan mari yɔn sogo**

7¹Koni, mi yaa para kagala nɛgele yɔnla yewe wa ye sɛwe wi ni ke na. Ki kagala ke kanɔgɔlɔ, na naɲa wii jele pɔri, ki yɛn ma yɔn. ²Ma si yala, paa kɛɛnrɛ ti yɛn ma lɛgɛ ki kala na, ki yɛn ma yɔn naɲa nungba nungba pyew wi jele pɔri. Jele nungba nungba pyew wi yɛɛra pɔlɔ wi pye wi yeri. ³Ŋga ki daga jele wi ni, naɲa wigi pye wi kan. Ŋga ki daga naɲa wi ni fun, jele wigi pye wi kan. ⁴Jele wo ma wi yɛn wi yɛɛ wire ti go na, een fɔ, wi pɔlɔ wo wi yɛn ti go na. Ki pyelɔmɔ nungba pi na fun, naɲa wo ma wi yɛn wi yɛɛ wire ti go na, een fɔ, wi jɔ wo wi yɛn ti go na. ⁵Yaga kaa jege ye yɛɛ na, fɔ ndɛɛ ye ni fuun shyen ye yo ye fili ki na, mbe wagati jenri wa, mbe ta mbe Yɛnɛle yɛnri. Ko

pungo na, ye sɔnɔgɔ ye yɛɛ kɔrɔgɔ, janɔ Sɔtanla wiga ka ye fanla mbe ye le kapege, ye yɛɛ mbayingiwe pi kala na.

⁶Ŋga mila yuun ye kan namena, mi woro naga konɔ kaan ye yeri, een fɔ, ki mbe ya pye. ⁷Kaselege ko na, ki ja da mi na, anmɛ lere pyew wi pye paa na yɛn. Een fɔ, Yɛnɛle li yarikanga kan lere nungba nungba pyew wi yeri. Wa wogo ma pye yege ka na, sanɲa wi wogo ki ma pye yege ka na.

⁸Mi yɛn naga yuun mbele pe fa jele pɔri poro naa nanɔnɔjaala pe kan, fɔ: Ki yɛn ma yɔn pe koro paa na yɛn. ⁹Een fɔ, na pe se ya mbe pe yɛɛ yigi, pe pɔrɔgɔ pye; katugu na maga pɔrɔgɔ pye, ko mbɔnrɔ ma na ki la mbaa ma taa kila ma jɔlɔ ko na.

¹⁰Tagafenne mbele pɛ pɔrɔgɔ pye makɔ, mi ma mi yɛn naga konɔ kaan pe yeri, een fɔ, we Fɔ* wowi, fɔ: Jele wiga ka laga wi pɔlɔ wi na.

¹¹Na wiga si laga wi pɔlɔ wi na, wiga ka pɔri naa naɲa wa yege yeri. Nakosima, wi sɔnɔgɔ wi pɔlɔ wi kɔrɔgɔ. Naɲa fun wiga kaa jɔ wi wa.

¹²Ŋga mila yuun tagafenne sanmbala pe kan, we Fɔ wo senyoro ma, mi na woyoro ri, fɔ: Jele ŋa wii sheri*, na wa ka pye we sefɔ naɲa wa yeri, na jele wi ka yɛnle mbe yo wi yaa koro wi ni, wi ka kaa wa. ¹³Ki pyelɔmɔ nungba pi na fun, na jele tagafɔ wa ka pye naɲa ŋa wii sheri wa yeri, na naɲa wi ka yɛnle mbe yo wi yaa koro wi ni, jele wi ka kaa wa. ¹⁴Naɲa ŋa

wii sheri wi yen kpoyi*, naa wi pye nunḡba wi jɔ ɲa wi taga wi ni we. Jele ɲa wii sheri fun, wi yen kpoyi, naa wi pye nunḡba wi pɔɔ ɲa wi taga wi ni we. Nakoma ye piile pe jɛn na pye paa mbele pee sheri pe piile pe yen, ma si yala pe yen kpoyi†. ¹⁵ Konaa ki ni fuun, ɲa wii sheri, na wi kaa ki jaa mbele laga tagafɔ wi na, wuu yaga wi laga wi na. Ki ka pye ma, naɲa tagafɔ we, nakoma jele tagafɔ we, wi woro ma pɔ wa ki kala cenle li ni naa, katugu Yenḡele li we yeri we pye yeyinḡe na. ¹⁶ Ma mbe ya mbege jɛn mele, mboro jele tagafɔ, fɔ ma yaa kɔɔn pɔɔ wi shɔ? Nakoma ma mbe ya mbege jɛn mele, mboro naɲa tagafɔ, fɔ ma yaa kɔɔn jɔ wi shɔ?

**Yaa tanri paa yege ɲa na
Yenḡele li ye yeri yaa ki piin**

¹⁷ Mbe wɔ ko wogo ɲa ko ni, ki daga lere nunḡba nunḡba pyew, yarikanga ɲa we Fɔ wi kan wi yeri, wi koro wila tanri wila yala ko ni, wila tanri wila yala paa yege ɲa na wila pye, naa Yenḡele lãa wi yeri wi pye li woo we. Ko konɔ na lo mila kaan legiliziyee* pe ni fuun pe ni. ¹⁸ Na kaa pye Yenḡele li lere wa yeri ma yala wi kenrekenre* mako, wi koro wa ki cenlɔmɔ pi ni ma. Na kaa si pye li wa yeri ma yala wi fa kenrekenre, wiga ka kenrekenre. ¹⁹ Ma kenrekenre o, mee kenrekenre o, ko ka woro yaraga. Mbaa tanri

Yenḡele li ɲgasegele ke na, ko ki yen kagbɔɔ. ²⁰ Yenḡele lãa lere nunḡba nunḡba pyew wi yeri, maa ta cenlɔmɔ mba na, wi koro wa po ni. ²¹ Yenḡele lãa ma yeri mɔɔ ta kulo le? Ko ka kɔɔn jatere wi lege ma na. Eɛn fɔ, na ma mbe ya pyelɔmɔ ta mbe wɔ wa kulowo pi ni, ma wɔ wa pi ni. ²² Katugu we Fɔ wi ka kulo ɲa yeri, wi ma pye lesee ma koro we Fɔ wo cenwe na. Ki pyelɔmɔ nunḡba pi na fun, we Fɔ wi ka lesee ɲa yeri, wi ma pye Kirisi wo kulo. ²³ Yenḡele li we lɔ sɔnḡbanga na. Yaga ka kanḡga mbe pye leele pele kulolo. ²⁴ Sefenne, naa Yenḡele lãa lere nunḡba nunḡba pyew wi yeri, pãa pye cenlɔmɔ mba na, pe koro po na.

**Mbele pe fa pɔɔɔɔ pye gben
poro naa nanḡunjaala senre**

²⁵ Mbele pe fa jeele pɔri gben poro na, we Fɔ wii konɔ la kan na yeri mbe yo pe kanḡɔɔ. Eɛn fɔ, paa we Fɔ wilan yinriwe ta, mala kan mi yen tagawa ni we, ki kala na, ɲa mila sɔnri, mi yaa ki yo.

²⁶ Ki wagati ɲgbaan ɲa wi kala na, ɲga ki yen ma yɔn na yege na, koyi ɲga fɔ ki yen ma yɔn lere wi koro paa yege ɲga na wi yen we. ²⁷ Ma jele pɔri mako le? Maga kaa ki lagajaa mbege pɔɔɔɔ ki jɔɔɔ. Ma fa jele pɔri gben le? Maga kaa wa jaa. ²⁸ Konaa ki ni fuun, na maga pɔɔɔɔ pye, mee kapege pye. Na sumboro wa ka si pɔri naɲa yeri, wii kapege

†7.14: Naɲa ɲa wii sheri, nakoma jele ɲa wii sheri konaa pe piile pe ni pe ma pye kpoyi, ko kɔɔ wɔ yen naga nari ma yo Yenḡele li maa pe wele kajenḡe ni.

pye. Eɛn fɔ, mbele paa pɔrɔɔ ki piin, pe yaa jɔɔɔ ta wa pe yinwege ki ni. Ko jɔɔɔ ko mila jaa mbe ye sho ki ni.

²⁹Sefenne, nga mila jaa mbe yo koyi nga fɔ: Wagati wi jerege. Ki kala na, mbege le nala wo na, mbele pè jeele pɔri, pe pye ndee pele woro pe yeri. ³⁰Mbele paa gbele, pe pye ndee pe woro na gbele. Mbele paa yɔɔri, pe pye ndee pe woro na yɔɔri. Mbele paa loo, pe pye ndee yaraga woro pe yeri. ³¹Mbele paa pe yee yɔngɔ ki dunruya nga wi yaara ti ni, pe pye ndee pe woro na pe yee yɔngɔ ti ni sɔbe ni; katugu ki dunruya nga yeen, yege nga na yaa wi yaan, wi se mɔ naa, wi yaa kɔ.

³²Mi woro na jaa ye jatere wi piri ye na. Lere nga wii pɔrɔɔ pye, wo maa jatere wi taga we Fɔ wi kagala koro na, wi kala li ta li we Fɔ wi ndanla. ³³Eɛn fɔ, nga wì jele pɔri, wo maa jatere wi taga dunruya kagala koro na, wo maa jaa wi kala luu jɔ wi ndanla. ³⁴Kiga pye ma, wi jatere wi ma kɔn shyen wi na mbaa kagala shyen piin. Ki pyelɔmɔ nunɔba pi na fun, jele nga wii pɔri naŋa yeri, nakoma sumboro nga wi fa naŋa kala jen, wi maa jatere wi taga

we Fɔ wi kagala koro na, katugu wi maa jaa mbe pye kpoyi wa wi kapyege naa wi jatere wi ni. Eɛn fɔ, jele nga wì pɔri naŋa yeri, wo maa jatere wi taga dunruya kagala koro na, katugu wi maa jaa wi kala luu pɔɔ wo ndanla.

³⁵Mila ko yuun ye yɔnwɔ po kala na, mi woro naga yuun mbe kala la taga ye na, li pye fanŋga kala. Mi yen na jaa yaa tanri tangalɔmɔ mba pi yen ma yala po na, janŋo ye koro ye mara we Fɔ wi tunŋgo ki na, yaraga ka kpɛ ka ka ye jatere wi piri ye na.

³⁶Eɛn fɔ koni, na lefɔnŋɔ wa kaga yan sumboro nga wì wɔ mbe pɔri, nga wila piin wi na ki woro ma yala, na kaa pye wi se ya mboo yee yigi, nɛɛ ki jate wi daga mbe pɔrɔɔ ki pye, pe pɔri pe yee yeri, paa yege nga na wila ki jaa we. Kapege ma†. ³⁷Eɛn fɔ, na lefɔnŋɔ wiga yere ki yerewe wa wi kotogo na, na kii pye fanŋga kala wi yeri mbe pɔrɔɔ ki pye, na wi mbe cew ta wi yeera nandanwa kala li na, konaa mbe yere ki yerewe paa yege nga na wi daga mbaa ki piin we, kona, kajenŋe wì pye ma sumboro wi yaga wi suu pɔri†. ³⁸Kì pye ma, naŋa nga ka sumboro nga wì wɔ wi

†7.36-38: Na naŋa wa sumborombyɔ ka pye wa, nga wi fa naŋa kala jen, na wiga le mbe toro pɔrɔɔ pyesanga na, tofɔ wigi yan kii yala, fɔ ki daga wi pɔri naŋa yeri, wi nga wila jaa ki pye. Kapege ma. Wuu le pɔrɔɔ.

†7.37 Eɛn fɔ, lere nga wi jatere wi yen ma cen wi na, na yaraga ka woro naa nŋbanga ki wogo ki na, na wi mbe cew ta wi yeera nandanwa kala li na, na wiga yere ki yerewe wa wi nawa mbe yo wi soo sumborombyɔ nga wi fa naŋa kala jen wi le pɔrɔɔ, kona wì kajenŋe pye.

pɔri, wì kajɛŋɛ pye, ɲa wi suu woo pɔri, wo kajɛŋɛ pye naa ma we[†].

³⁹Jele ɲa wì pɔri naɲa yeri, wi yen ma pɔ wi pɔɔ wi na sanga ɲa ni naɲa wi yen yinwege na. Eɛn fɔ, na wi pɔɔ wiga ku, kona, wi ma koro wi yee woo. Naɲa ɲa fuun kaa ndanla, wi mbe ya pɔri wi yeri naa, eɛn fɔ, ki naɲa wi pye tagafɔ. ⁴⁰Ma si yala, mi wo yege na, na wiga koro ma, ko mbɔnrɔ wi na pɔrɔɔ ko na. Ko mila sɔnri, mì taga ki na fun ma yo Yenɲele li Yinne li yen na ni.

SAARA NDA TI Wɔ YARISUNNDO YERI TI KARA

8.1--11.1

Yarisunndo kara

8¹Yingɔ ni, we para yarisunndo kara wogo ko na.

Ki yen kaselege fɔ «kajɛnme pi yen we ni fuun we yeri,» paa yege ɲga na ye yen naga yuun we. Eɛn fɔ, kajɛnme pi ma lere wi kan wi maa wi yee gbogo, ma si yala, ndanlawa po maa ka tari leele pe fanɲga ki na wa tagawa pi ni. ²Na kaa pye lere wa naga jate wi kala jen, wi fa jen gben paa yege ɲga na wi ja daga mbe kala jen we. ³Eɛn fɔ, Yenɲele li ka lere ɲa ndanla, li ma ko fɔ wo jen.

⁴Ki kala na, mbe yala ye yewige ɲga yè yewe ki ni, fɔ: We daga mbaa yarisunndo kara kaa le?

We ni fuun wège jen jɛŋɛ ma yo yarisunɲgo ki woro yaraga ka laga dunruya wi ni. Wège jen ma yo yenɲele la yege woro wa naa Yenɲele nuɲgba lo puɲgo na. ⁵Ali na kaa pye leele pe maa naayeri yaara nakoma tara na yaara ta yinri yenɲele, pa ki si yen ma, katugu leele pe ma yo yengɛŋgele legere wa konaa tafenne legere ni. ⁶Eɛn fɔ, konaa ki ni fuun, woro wo yeri, Yenɲele nuɲgba li yen wa, lo li yen we To we. Lo li yaraga ki ni fuun ki da. We yen laga lo kala na. We Fɔ* nuɲgba wi yen wa, wo wi yen Zhezu Kirisi we. Yaara ti ni fuun ti yen laga wo fanɲga na, woro fun we yen laga wo fanɲga na.

⁷Eɛn fɔ, leele pe ni fuun sigi kaselege ki jen. Leele pèle la pye ma tara yarisunndo ti ni fɔ jɛŋɛ, ki kala na ali nala pe yen naga kara ti kaa nari jate paa yarisunndo kara yen. Pe nawa jatere wi kologo pe na, a pè pe yee yan fyɔngɔ* ni ki yaakaga ki kala na. ⁸Yaakaga ma ki yaa ti wee fulo wa Yenɲele li tanla. Na wee ka ka, ki se yaraga ka kɔn we na. Na waga si ka ka, ki se yaraga ka taga we kan.

⁹Ye yee yingiwɛ jen, yaga ka ti yeyingɛ ɲga yè ta nɛɛ piin ma, ki mbele pe fanɲga kɔ kologo wa tagawa pi ni, wa kan wi to wa kapege ki ni. ¹⁰Katugu mboro ɲa ki «kajɛnme» pi yen ma yeri, lere ɲa wi fanɲga kɔ kologo wa tagawa pi ni, na wa ka sɔɔn yan ma cɛn

[†]7.38 Kì pye ma, ɲa ka wi sumborombyɔ ɲa wi fa naɲa kala jen wi le pɔrɔɔ, wì kajɛŋɛ pye, ɲa si suu woo le pɔrɔɔ, wo kajɛŋɛ pye naa ma we.

na nii yarisunngo go ka ni, wii yaa kotogo ta mbaa yarisunndo kara ti kaa wi le? ¹¹ Kiga pye ma, ki sefo ŋa wì fanŋga kì kologo, wo ŋa Kirisi* wì ku wì kala na, wi yaa punngo ma «kajenme» pi kala na. ¹² Na ye kaa kapege piin ye sefenne pe na ma, mbaa pe nawa jatere ŋa wì kologo wi jogo, kona Kirisi wo yaa kapege piin wi na. ¹³ Ki kala na, na kaa pye yaakaga ki yaa ti na sefo wii to wa kapege ki ni, pa mi sege kara ta ka naa fyew, janngo na sefo wiga ka to wa kapege ki ni.

Pitunŋo wi tunngo, konaa ŋga ki daga paa piin wi kan

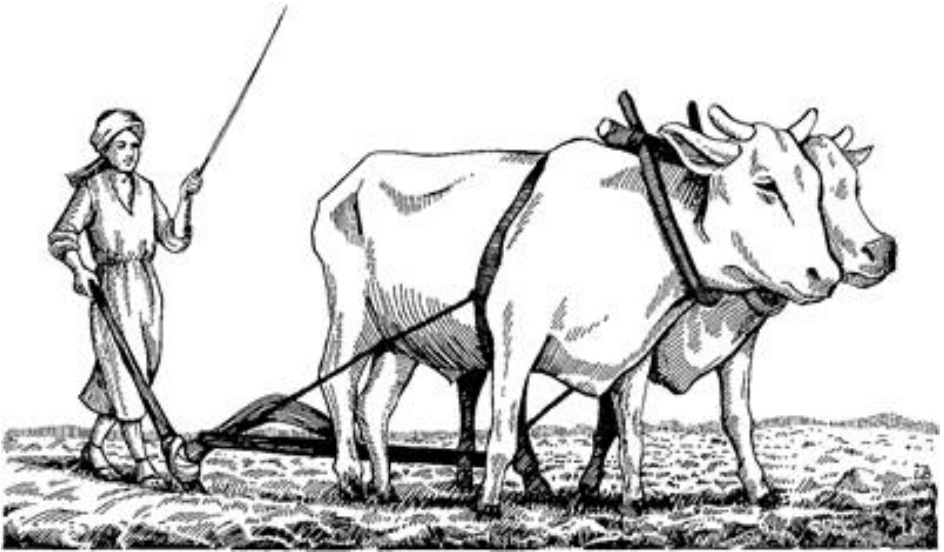
9 ¹ Mi Pòli, mi woro lesee wi le? Mi woro pitunŋo* wi le? Mii we Fɔ* Zhezu wi yan wi le? Mì yo yoro ye yen yaraga ŋga ki yen naga nari ma yo m̀ tunngo pye we Fɔ wi kan? ² Ali na kaa pye mi woro pitunŋo pele yeri, yoro wo na, mi yen pitunŋo ye yeri; katugu wa ye gbogolomɔ pi ni we Fɔ wi ni, yoro ye yen yaraga ŋga ki yen naga nari fɔ mi yen pitunŋo.

³ Mbele pe yen nala sanga, mi yen na pe yɔn sogo yege ŋga na ki ŋga: ⁴ Ki kologo woro na yeri mbaa nii mbaa woo na tunngo

ki na wi le? ⁵ Ki kologo woro na yeri mbe jele tagafɔ wa pɔri fun wila pinlele na ni paa yege ŋga na pitunmbolo sanmbala poro naa we Fɔ wi nɔsepiile pe ni, naa Sefasi ni pe yen naga piin wi le? ⁶ Nakosima, mi naa Barinabasi woro ce we daga mbaa tunngo piin mbaa we yɔn suro ti taa we ye wi le? ⁷ Ambɔ la ka logo fɔ lere wa kari sorodasheya, ma songɔɔ naa yege go kala li lee? Nakoma ambɔ wi ma ɛezen* tiire sanri, ti pire tiga ka le, wila la ta kaa? Nakoma ambɔ wi maa yaayoro kɔnri, wila sila ti nɔnɔ wa woo?

⁸ Yaga kaa ki jate ndɛɛ mila na senre ti yuun mala kee ki kan senwee piile pe kapyege ko na; katugu, Moyisi lasiri* wi yen naga nunŋba ki yuun fun. ⁹ Ki yen ma yɔnlogɔ wa wi ni ma yo fɔ: «*Nege ŋga ki maa bile* wi tangala naa pyɔ wi woo, maga kaga yɔn ki pɔ†.*» Nere wogo ko k̀ Yenjele li jori, a li si ko yo ma wi le? ¹⁰ Woro kala ma ki ti, a li si ko yo ma wi le? Kaselege ko na, ki senre tila yɔnlogɔ woro kala na. Ki daga ŋa wi maa fali wo naa ŋa wi maa bile wi suun na wi pyɔ wi woo, paa pe tunngo ki piin, pe jigi wi pye ki na fɔ pe yaa

†9.9: Dete 25.4.

Falifo wila tunngo piin nere nda ti maa fali ta ni (1 Koren 9.10)

ka pe tasaga ta. ¹¹ Wè Yinnekpoyi yariluguro ti lugu wa ye nawa, na we kaa ye kee yaara ta taa, ko yen kagbogo ma toro wi le? ¹² Na kaa pye ki kologo yen pele yeri paa taa ye yeri, ki kologo woro woro yeri waa taa ye yeri mbe we poro na wi le?

Ma si yala, we sila ki kologo ki ja ki pye ma we kan. Eɛn fo, we yen na kala li ni fuun li kunni we yee ni, jango waga ka kala la pye li Kirisi* wi Sentanra ti yege pari tiga kaa yari. ¹³ Yège jen ma filige ki na ma yo mbele pe maa tunngo piin wa sherigo gbogo* ki ni, pa pe maa pe yon suro ti taa na yinrigi wa sherigo gbogo yaara ti ni. Mbele pe maa tunngo piin wa saraga wɔsaga* ki na, pe maa pe tasaga taa wa ki saraga yaara ti ni. ¹⁴ Ki pyelomɔ nungba pi na fun, we

fo wigi konɔ kan ma yo mbele paa Sentanra ti yari, yaraga nga kila taa wa Sentanra yarawa tunngo ki ni, paa pe yon suro ti taa wa ki ni.

¹⁵ Eɛn fo, ki wogo nga mii ka pye. Mi woro naga sewe na wi torogi ye yeri, mbe ye yenri yaa ki piin na kan. Sanni lere mbe sanla gbogowo kala li jogo, pa mbe ku ko mbe mbonro na yeri ko na. ¹⁶ Mii daga mbaa na yee gbogo Sentanra nda mila yuun to kala na, katugu ti yowo pi pye na yeri jorowo kala. Na mi woro na Sentanra ti yari, jologo yen na wogo. ¹⁷ Ndee ki pye mi na nandanwa kala li ti mila ki tunngo nga ki piin, mi jen naa ki jate mbe tonli ta. Eɛn fo, ki yen tunngo nga ki telege na na, ki daga mbege pye. ¹⁸ Ki pye ma, yingi tonli mi yaa ta wa? Ki tonli wo wi na fo: Mbaa Sentanra ti yuun, mi ka kaa

ki piin penjara na. Tɔnli ɲa mbe ja ya mbaa lagajaa na yɛɛ kan wa Sentanra yowo pi ni, mboo yaga wa.

¹⁹Mi yen leseɛ, mi woro lere wa kulo. Ma si yala, milan yɛɛ pye leele pe ni fuun kulo, jaŋgo mbe lelegere ta. ²⁰Na mi kaa tunŋgo piin wa Zhufuye* pe sɔɔwɔ, mi maa piin paa Zhufuye woo yen, jaŋgo mbe Zhufuye pe ta. Mbele pe maa tanri Moyisi lasiri wi na, mi kaa tunŋgo piin wa pe sɔɔwɔ, mi maa tanri ki lasiri nunŋba wi na, jaŋgo mbe pe ta. ²¹Ki pyelɔmɔ nunŋba pi na fun, mbele pee Moyisi lasiri wi jen, na mi ka pye pe ni, mi maa tanri paa pe yen, mila la lasiri wogo ko jate, jaŋgo mbe pe ta. Ko woro mbe ka yo mi woro na Yenŋele li lasiri wi gbogo, katugu mi yen na tanri Kirisi wi lasiri wi na. ²²Mi ka pye mbele pe fanŋga kɪ kologo wa tagawa pi ni pe ni, mi mala yɛɛ pye paa pe yen, jaŋgo mbe mbele pe fanŋga kɪ kologo pe ta. Mi yen nala yɛɛ piin pyewe pi ni fuun pi na leele pe ni fuun pe kan, jaŋgo kiga pye yege o yege, mbe ta mbe pele shɔ pe ni. ²³Mi yen na ko ki ni fuun ɲga ko piin Sentanra ti kala na, jaŋgo mbanla tasaga ta wa ti yarawa pi ni.

²⁴Yoro jate yège jen ma yo mbele pe ma pye wa kashara fene li fezaga, pe ni fuun pe maa fee, ɛɛn fɔ, lere nunŋba wi ma sara wi ta. Ki kala na, yaa fee ma fun, ye ta yege

sara wi ta. ²⁵Kashara fene fevenne pe ni fuun pe ma pe yɛɛ yigi kagala cengele legere ni. Pe maa ko piin ma, mbe ta mbe mege tanjala ta, na li ma kaa jɔɔɔ. ɛɛn fɔ, woro wo naga piin, mbe mege tanjala ta, na li yen mbajɔɔwolo. ²⁶Ki kala na, mi yen na fee mala yengele ke kan na fenje ki kɔsaga ki na. Mi yen paa kenŋungolo jiire pyefɔ yen, ɲa wila la gbɔɔn jaga. ²⁷Mi yen nala yɛɛ wire ti jɔɔ ɲgbanga mari kanŋga na yɛɛ kulo, jaŋgo mi jate na mi ka Yenŋele senre ti yo leele pe kan mbe kɔ, paga ka je na na.

Kagala ɲgele kàa Izirayeli tara woolo pè ta ke yen na we yege nari

10 ¹Sefenne, we tɛleye mbele paa pye na tanri Moyisi wi ni, ɲga kila pe ta, mila jaa ye ye yɛɛ nawa to ki na. Pe ni fuun paa pye wa kambaaga ki nɔɔɔ, a kila pe go singi. Pe ni fuun paa tanga ma Kɔɔɔje yɛɛn wi kɔn ma yiri. ²Wa kambaaga konaa kɔɔɔje wi ni, pe ni fuun paa batize*† ma pye nunŋba Moyisi wi ni. ³Yenŋele làa yaakara nda kan, to pe ni fuun paa ka. ⁴Tɔnmɔ mba Yenŋele làa kan, po pe ni fuun paa wɔ, katugu walaga ɲga kila taga pe na ma yiri wa Yenŋele li yeri, pa tɔnmɔ pila pye na yinrigi wa ki ni, a paa woo. Ki walaga ko layi ɲga Kirisi* we. ⁵ɛɛn fɔ, pe ni, pe legere la pye wa, pe kala li sila

†10.2: Laga ki verise ɲa wi ni *batize* wi kɔrɔ wi yen naga nari ma yo Moyisi wo wila pye pe yege sinfɔ. Pe torowo wa kɔɔɔje wi ni pi yen ma taanla batemu wi ni.

Yenñele li ndanla, ki kala na, pàa ku wa gbinri* wi ni.

⁶Ki kagala kàa pye mbaa we yege nari, janggo we yege ka ka yiri yaripere ti na, paa yege nga na pàa yege yirige ti na we. ⁷Yaga ka pye yarisunndo sunvenne, paa yege nga na pèle la pye we. Paa yege nga na ki yen ma yonlɔɔ wa Yenñele senre sewe wi ni ma yo fɔ: «*Leele pè si cen ma li, ma wɔ. Ko punjo na, a pè si yiri ma yɔ†.*» ⁸Waga kaa keenre piin, paa yege nga na pe ni, pèle laga pye we, fɔ a lere waga nafa ma yiri taanri (23 000) wo ku pe ni pilige nunɔba ki ni. ⁹Wee daga mbe Kirisi wi wa mbe wele, paa yege nga na pe ni, pèle laa wa ma wele, a wɔɔɔ tì pe nɔɔri ma pe gbo. ¹⁰Yaga kaa kongori Yenñele li na, paa yege nga na pe ni, pèle laga pye. Kunwɔ pi yen merege* ña yeri, a wì pe gbo.

¹¹Ki kagala kè pye pe na mbaa pele yege nari. Kàa yonlɔɔ mbe we yeri, woro mbele we yen na we yinwege ki piin ki dunruya koyege nga ki yongɔ yeen ki ni we. ¹²Ki kala na, ña kaa ki jate wi yen ma yere, wi daga mboo yege yingiwɛ jen wiga ka to. ¹³Wamawelewe po pa fa ye ta, ki pye pi fa keli mbe lere wa ta gben. Yenñele li yen senre nunɔba yofɔ li yon fɔɔɔɔ* ngele li kon ke kanɔɔɔ, li se yenle ki na wamawelewe pi ye ta pi sa toro ye fannga ki da wi na. Een fɔ, na wamawelewe piga gbɔn ye na sanga o sanga, pa li yaa yirisaga

kan ye yeri, janggo ye ya yoo kun ye yeɛ ni.

Wee daga mbe gbogolo yarisunndo ti ni

¹⁴Na wenne, ye yeɛ yingiwɛ jen yarisunndo sunmɔ pi ni. ¹⁵Mi yen na para ye ni ma mbe yo fɔ leele mbele pe yen tijinliwɛ fenne. Yoro jate ye nga mila yuun ki cancan ye wele. ¹⁶Ye jatere pye duwaw wajenne li wogo ki na, lo na we maa Yenñele li shari li kala na we. Na we kaa woo wa li ni sanga ña ni, lo li ma we gbogolo nunɔba Kirisi wi kasanwa pi ni. Buru ña we ma kɔɔɔɔ kɔɔɔɔ ma ka, na we kaa wi kaa sanga ña ni, wo wi ma we gbogolo nunɔba Kirisi wi wire* ti ni. ¹⁷Buru wi yen nunɔba. Ki kala na, ali maga ta we yen ma lege, wè pinle ma pye wire nunɔba; katugu we ni fuun we ma we tasaga ta wa ki buru nunɔba wi ni.

¹⁸Ye Izirayeli* tara woolo pe kala li wele. Yaara nda pe ma wɔ saraga*, mbele pe maa ti kaa, pe ma gbogolo nunɔba Yenñele li ni, lo na saraga wɔsaga* ki ma pye li wogo we. ¹⁹Mila jaa mbe yo mele san? Fɔ kara nda pè tege ma yarisunngo ki sun, ti yen yaraga ka le? Nakoma yarisunngo jate ki yen yaraga ka le? ²⁰Ayoo de! Een fɔ, mi yen naga yuun fɔ mbele pee sheri*, saraga nga pe maa woo, pe maa ki woo gboshugulo poro yeri, paa laga woo Yenñele yeri. Ki kala na, mi woro na jaa yoro

†10.7: Eki 32.6.

naa gboshugulo pe ni ye gbogolo. ²¹Ye se ya mbaa woo wa we Fɔ wi wɔjenne li ni, mbaa woo wa gboshugulo pe wɔjenne li ni fun. Ye se ya mbaa nii wa we Fɔ wi tabali wi na, mbaa nii wa gboshugulo pe tabali wi na fun. ²²Nakoma waa jaa mbaa ki piin ma, mbe yenjara[†] le we Fɔ wi ni wi le? Yaa ki jate we fanninga ki we wi wogo ki na wi le?

Yaa Yenjele li gbogo

wa ye kapyege ki ni fuun ki ni

²³Leele pele maa yuun fɔ: «We mbe ya mbaa kala li ni fuun li piin.» Kaselege yi, een fɔ, kagala ke ni fuun woro tɔnli ni. «We mbe ya mbaa kala li ni fuun li piin,» een fɔ, kala li ni fuun na la fanninga kaan leele pele yeri wa tagawa pi ni. ²⁴Lere kpe ka kaa wi yee yɔnwɔ po jaa, fɔ wi lewee yenle wi yɔnwɔ po.

²⁵Kara nda fuun pe maa pere wa kara peresaga, ye mbe ya mbaa ti kaa. Yaga kaa yewe ti yirisaga wogo ko na, mbe ye nawa jatere wi piri ye na; ²⁶katugu ki yen paa yege nga na Yenjele senre sewe wi yen naga yuun fɔ: «*Tara to naa ti nawa yaara ti ni fuun ti yen we Fɔ wo woro.*»

²⁷Ŋa wii sheri, na wa ka ye yeri mbe yo ye sa li, na yaga yenle mbe kari, wi ka yaraga o yaraga tege ye tanla, ye ko ka. Yaga ka yewige kpe yewe ki wogo ki na ye nawa jatere wo kala na. ²⁸Een fɔ, na lere wa ka ye pye mbe yo fɔ: «Yarisunndo kara ri nda to,» yaga ka ta ka, ŋa

wi ye kɔgɔri wi kala na, kонаа nga wi nawa pi yen na jate ki kala na. ²⁹Mi woro na para lagame ye nawa jatere wo kala na, fɔ lere sanŋa wi nawa jatere wo kala na.

Ki kala na, kii daga lere wa nawa jatere mbaa na jeregi na lesewe pi kala na. ³⁰Na mi ka Yenjele li shari nga mila kaa ki kala na, yingɔ na pe sila na mege ki jogo mɔ Yenjele li shari yaakaga nga wogo na ki mege ni?

³¹Ki kala na, ye yen na nii wi yo, ye yen na woo wi yo, kala o kala ye mbe pye, yaa li ni fuun li piin yaa Yenjele li gbogo. ³²Yaga ka ti lere wa mbe to kapege, Zhufuye* poro wele o, mbele pe woro Zhufuye o, Yenjele li Legilizi* woolo wele o. ³³Yaa piin paa na yen. Mi yen naga ngbanga na kala li pe ni fuun pe ndanla kagala ke ni fuun ni. Mi woro nala yee yɔnwɔ po jaa, een fɔ, lelegere yɔnwɔ mila jaa, jango pe ta pe sho.

11 ¹Yaa na fɔrɔgi paa yege nga na mi yen na Kirisi* wi fɔrɔgi we.

TAGAFENNE PE TANGALOMD GBOGOLOMD WOOLO PE SɔGɔWɔ

11.2--14.40

We daga mbe pye yege nga na wa sherisaga

²Mi yen na ye sɔnni, katugu ye yen na nawa tuun na na kala li

[†]10.22: Zhaki 4.5.

ni fuun ni, mala yerewe senre ti yigi paa yege nga na miri naga ye na we. ³Konaa ki ni fuun, mi yen na jaa yege jen ye yo fɔ Kiriwi wi yen naŋa pyew wi go na. Naŋa fun wi yen jele wi go na. A Yenŋele li yen Kiriwi wi go na. ⁴Ki kala na, naŋa ŋa fuun kaa Yenŋele yenri, nakoma mbaa Yenŋele li senyoro yuun, mbe yala wi go ki yen ma tɔn, wi maa Kiriwi wi tifaga. ⁵Ɛen fɔ, jele ŋa fuun kaa Yenŋele yenri, nakoma mbaa Yenŋele li senyoro yuun, mbe yala wii mbɔlɔ pɔ mboo go ki tɔn, wi maa wi pɔlɔ wi tifaga. Kona, ki ma cɛn ndɛɛ pɛ ki jele wi go ki kulu. ⁶Na jele ŋa si mbɔlɔ pɔ, wuu yinzire ti kɔɔnɔ. Ɛen fɔ, na kaa pye mbe go ki kɔn, nakoma mbege kulu ki yen fere ni jele wi yeri, ki daga wila mbɔlɔ poo. ⁷Naŋa wii daga mbe mbɔlɔ pɔ mboo go ki tɔn, katugu wi yen Yenŋele li yanlee naa li gbɔgɔwɔ. Ɛen fɔ, jele wo yen naŋa wi gbɔgɔwɔ. ⁸Kaselege ko na, naŋa wi sila da mbe yiri wa jele wo ni, ɛen fɔ, jele wo wila da ma yiri wa naŋa wi ni. ⁹Naŋa wi sila da jele wo kala na, ɛen fɔ, jele wo wila da naŋa wi kala na. ¹⁰Ko kɔ ti meregeye* pe kala na, tegerɛ daga mbe pye wa jele wi go ki na, mbege naga fɔ wi yen wa wi pɔlɔ wi fanŋa ki nɔgɔ. ¹¹Ma si yala, wa we yinwege ki ni we Fɔ* wi ni, jele wi se ya kari mbe naŋa wi da, naŋa wi se si ya kari mbe jele wi da. ¹²Katugu yege nga na jele wila da ma yiri wa naŋa wi ni, ki pyelɔmɔ nunŋba pi na fun,

jele wi ma naŋa wi se. Ki ni fuun ki yen na yinrigi Yenŋele lo yeri.

¹³Yoro jate ye jatere pye ki na ye wele: Ki yen ma yala jele wila Yenŋele yenri wi go kiga ka pye tɔnŋɔ le? ¹⁴Senwee pyɔ wi dalɔmɔ jate pi yen na ye nari fɔ na naŋa wiga wi yinzire ti yaga tiga tɔnlɔndɔnlɔ, ki ma pye fere ni wi yeri. ¹⁵Ma si yala, na jele wiga wi yinzire ti yaga tiga tɔnlɔndɔnlɔ, ki ma pye wi gbɔgɔwɔ, katugu yinzitɔnɔ tɔ kan jele wi yeri mbe pye wi go ki yaritɔnŋɔ. ¹⁶Na kaa pye lere wa na jaa mbe kendige wɔ ki wogo ki na, wigi jen wi yo fɔ ki woro we kalege, ki si woro kalege wa Yenŋele li legiliziyɛ* pe ni fun.

We Fɔ wi suro liwen

(Mati 26.26-29; Maki

14.22-25; Luki 22.15-20)

¹⁷Ŋga mi yaa yo mbe ye kan, mi se ya mbaa ye sɔnni ki wogo ki na, ko yen fɔ finliwe mba ye maa finli, pi woro na kajɛŋge piin ye kan, fɔ ye jɔgɔwɔ po. ¹⁸Ki konŋbanŋga, pɛge yo mala kan ma yo na yaga ye ye gbogolo sanga ŋa ni, pele ma kɔn pe ye pe ye. Mɔ taga ki na kanŋgeyege nunŋba. ¹⁹Ki daga jate ye yɔn ki pye ki ye ki ye, janŋo mbele pe yen tagafenne jembele wa ye sɔgɔwɔ, pe ta pe jen. ²⁰Na yaga ye ye fili ma, kona, we Fɔ wi suro to ma yaa nii; ²¹katugu ye kaa nii sanga ŋa ni, lere nunŋba nunŋba pyew wi maa fyeele mboo sutara ti li mbe sanmbala pe yaga. Ki ka cɛn ma, funŋo ma pye pele na,

ma si yala, pele yen ma tin sinme ni. ²² Yinre woro ye yeri yaa nii yaa woo wa ti ni wi le? Nakosima, Yenjele li Legilizi wo yaa piin faa, na jaa mbaa fere waa mbele yaraga woro pe yeri pe na wi le? Yaa ki jate mbe yingi yo ye kan? Mbaa ye sonni lee? Mi se ya ye son ko na de.

²³ Katugu nagawa mba mi ye naga, muu ta we Fo wo yeri fo: We Fo Zhezu pa wi le kee yembine na ni, a wi si buru le. ²⁴ Naa wila kaa Yenjele li shari, a wi suu koono ma sho fo: «Ija yeen wo wi yen na wire re, ti kan ye kala na. Yaa ki wogo nga ki piin yaa nawa tuun na na.»

²⁵ Ki pyelomo nungba pi na fun, naa pa kaa li ma ko, a wi si wajenne li le ma sho fo: «Ki wajenne na yeen lo li yen Yenjele li yon finliwe* fonmbo we, ki yon finliwe pi le na kasanwa po ni. Sanga o sanga ye kaa woo wa ki wajenne na li ni, yaa ki piin yaa nawa tuun na na.»

²⁶ Sanga o sanga yaga ki buru nga wi ka, mbe wo wa ki wajenne na li ni, we Fo wi kunwo wogo ko yaa yuun fo wi sa pan.

²⁷ Ki kala na, na lere wa ka we Fo wi buru wi ka, mbe wo wa wi wajenne li ni mbe yala wi pyelomo pii yala, wi maa yee le kapege we Fo wi wire* naa wi kasanwa pi kala na. ²⁸ Lere nungba nungba pyew wuu nawa pi cancan gben, ko pungo na, wii ki buru wi ka, wi wo wa ki wajenne li ni; ²⁹ katugu lere nga kaga buru wi ka, mbe wo

wa ki wajenne li ni, na wii nga ki yen na yuun we Fo wi wire wogo ki na ki koru jen, wo yen na kaa na woo na kiti waa wi yee na[†]. ³⁰ Ko ki ti ye ni, lelegere yen yambala, a pe fannga ki ko pe ni. A lelegere ku fun. ³¹ Ndee ki pye waa kiti koon we yee na, Yenjele li se jen na kiti koon we na. ³² Een fo, we Fo wi yen na kiti koon we na, na we koro, jango kiti wiga ka to dunruya woolo* pe na mbe we pinle pe ni.

³³ Ki kala na, sefenne, na yaga ye yee gbogolo we Fo wi suro lige ki na, ye ye yee sige. ³⁴ Na fungo ka pye lere wa na, wila nii wa wi go, jango yaga kaa ye finliwe pi piin mbaa kiti waa ye yee na. Kagala sanngala koro na, na mi ka ka gbun wa ye na, mi yaa ke gbegele.

Yinnekpoyi li yarikanra re

12 ¹ Sefenne, mi woro na jaa ye koro kambajenmbele Yinnekpoyi li yarikanra ti wogo ki na. ² Yège jen ma yo sanga nga ni ye fa Yenjele li jen, ya pye na tilele na kee yarisunndo nda ti woro na para ti koru. ³ Ko kala ki ti mila jaa yege jen ye wali ki na fo lere nga fuun wi maa para Yenjele li Yinne li fannga na, wo wa kpe se ya mbe yo Zhezu wi yen ma dangga. Lere kpe se ya mbege yo mbe yo Zhezu wi yen we Fo*, na Yinnekpoyi lo fannga ma.

⁴ Yarikanra ti cengele ke yen ma lege, een fo, Yinnekpoyi nungba lo

[†] 11.29: Wi yen na kaa na woo na kiti waa wi yee na, katugu wila Kirisi wi kunwo pi tifaga.

li maa ti kaan. ⁵Tunndo ti cengele ke yen ma lege, een fo, ti yen na piin we Fo nungba wo kan. ⁶Tunndo pyelomɔ pi cengele ke yen ma lege, een fo, Yenjele lo nungba li yen na ki ni fuun ki piin wa leele pe ni fuun pe nawa. ⁷Yinnekpoyi li maa li yee nari yarikanga nga laa kaan lere nungba nungba pyew wi yeri ki fannga na, leele pe ni fuun pe yonwo pi kala na. ⁸Yinnekpoyi li ma tijinliwe senyogo kan wa yeri. Ki Yinnekpoyi nungba li ma kajenme senyogo kan wa yege yeri. ⁹Li nungba li ma tagawa kan wa yeri. Li nungba le naa, li ma fannga kan wa yeri wila yambala pe sagala. ¹⁰Li ma wa kan wo mbe ya wila kafonngolɔ piin, ma wa kan wo mbaa Yenjele li senyoro yuun, ma wa kan wo mbe ya wila yinne tipegele ke jenni wila ke woo kaselege Yinne li ni. Li ma fannga kan wa yeri wo mbaa yuun senfonndo* ni, ma fannga kan wa yeri naa wo mbaa ki senfonndo ti korɔ wi yuun. ¹¹Ki Yinnekpoyi nungba lo li maa ki kagala ke ni fuun ke piin, li yen na yarikanga kaan lere nungba nungba pyew wi yeri ma yala li nandanwa kala li ni.

Wire nungba ti lara ti yen ma lege

¹²Kirisi* wi yen paa wire* yen, nda ti lara ti yen ma lege. Ki wire ti si yen nungba, ali maga ta ti lara ti yen ma lege o. ¹³We ni fuun, Zhufuye* naa mbele pe woro Zhufuye, kulolo naa leselele, we ni fuun we batize* ma pye

wire nungba Yinnekpoyi nungba li fannga na. We ni fuun, a wege Yinne nungba li ta.

¹⁴Laga nungba ma ki yen wire ti na, een fo, ti lara ti yen ma lege. ¹⁵Na jele liga yo fo li woro kee, fo ki kala na li woro wire ti laga ka, ko mbe ya ti liga ka pye wire ti laga ka le? ¹⁶Na nungbolo liga yo li woro yenmbyɔ, fo ki kala na li woro wire ti laga ka, ko mbe ya ti liga ka pye wire ti laga ka le? ¹⁷Ndee ki pye wire ti ni fuun ti yen yenmbyɔ, leele pe jen naa nuru mele? Ndee ki pye ti ni fuun ti yen nungbolo, lere wi jen naa nuwo po taa mele? ¹⁸Kaselege ko na, Yenjele li wire* ti lara ti ni fuun ti tege wa wire ti ni paa yege nga na li yen naga jaa we. ¹⁹Ndee ki pye wire ti ni fuun ti laga ki yen nungba, wire ti jen na pye se yeri? ²⁰Ko ki ti wire ti lara ti yen ma lege, een fo, wire to yen nungba pe.

²¹Ki pye ma, yenmbyɔ wi se ya mbe kee ki pye fo: «Na kala woro ma ni!» Go fun ki se ya mbe jegele ke pye fo: «Na kala woro ye ni!» ²²Een fo, kaselege ko na, wire ti lara nda ti yen ndee ti fannga ki kologo, ti kala yen we na fo jenge. ²³Wire ti lara nda we maa jate tii daga gbogwo ni, we maa to gbogo fo jenge. Nda ti yen fere woro we yeri, we maa to fere ma we. ²⁴Ma si yala, lara nda waa la jate fere woro, to kala woro ko ni. Yenjele li wire ti gbegele, ti laga nga ki gbogwo pi kologo, ma gbogwo kan ko yeri, ²⁵jango wire tiga ka koonlo ti ye ti ye, een fo, ti lara ti ni fuun tila

nawa tuun ti yɛɛ na. ²⁶Na wire ti laga ka kaa jɔɔ, wire ti lara ti ni fuun ti ma pinle na jɔɔ ki ni ja. Na wire ti laga ka ka gbɔgɔwɔ ta, wire ti lara sannda pyew ti maa yɔgɔri ki ni ja. ²⁷Ye ni fuun ye yen Kirisi wi wire*, ye ni fuun nunɔba nunɔba ye yen ki wire ti laga ka. ²⁸Ko kɪ ti Yenɔɛle li leele pele tɛɛ wa Legilizi*: Ki konɔbanɔga li pitunmbolo* tɛɛ. Ki shyen wogo, ma Yenɔɛle yɔn senre yofenne* tɛɛ. Ki taanri wogo ma nagafenne tɛɛ. Ko puɔgo na mɛɛ kafɔnɔgɔɔ pyefenne tɛɛ, naa yambala sagala fenne ni, naa leele sagafenne ni, naa yɛkeele ni, naa mbele pe maa yuun senfɔnndɔ ni. ²⁹Leele pe ni fuun woro pitunmbolo. Pe ni fuun woro Yenɔɛle yɔn senre yofenne, pe ni fuun woro kafɔnɔgɔɔ pyefenne. ³⁰Ki yawa si kan pe ni fuun yeri mbaa yambala sagala. Pe ni fuun se ya mbaa yuun senfɔnndɔ ni. Pe ni fuun se ya mbaa senfɔnndɔ ti kɔɔ wi yuun. ³¹Yarikanra nda ti yen kagbɔgɔ yɔn, yaa to jaa.

Ɛɛn fɔ, yinɔgɔ ni, konɔ na li yɔn ma wɛ ki ni fuun ki na, mi yaa li naga ye na.

Ndanlawa senre

13 ¹Ali na mi ka leele pe senre to naa mɛregeye* pe senre ti jen mbaa ti yuun, na ndanlawa woro wa na nawa, na magala li yaa pye paa kenɔne tinme, nakoma welege tinme yen. ²Ali na mi ka ya mbaa Yenɔɛle li senyoro yuun, mbe ya mbe nɔgundo kagala naa kagala

ke ni fuun ke jen, ali na tagawa pi ni fuun piga pye na yeri fɔ mbe ya mbaa yanwira ti yinrigi wa ti yɔngɔɔ ke ni, na ndanlawa woro wa na nawa, mi woro yaraga ka. ³Ali na mi kanla kɛɛ yaara ti ni fuun ti yɛɛle fyɔnwɔ fenne pe na ti pye pe yaakara, mbanla wire ti kan yere mbe yo ti sogo, na ndanlawa woro wa na nawa, ko se ya yaraga ka yɔn na kan.

⁴Ndanlawa pi ma lere kan wi maa kagala kunni wi yɛɛ ni, na kajenɔɛ piin. Wila la yenjaga piin. Wila wi yɛɛ mbɔnrɔ lere na, wila sila wi yɛɛ gbogo. ⁵Ndanlawa piga pye lere nɔ ni wila la fɛɛ kala piin. Wila la wi yɛɛ yɔnwɔ po ɛɛ jaa. Wila la kɔnrɔ taa fyafyaw. Wila sila kapege jate. ⁶Ndanlawa ka pye lere nɔ ni, wila la yɔgɔri kambasingɔɛ ki na, ɛɛn fɔ, wi maa yɔgɔri kaselege ko na. ⁷Ndanlawa pi ma ti we maa leele kala yari. Pi ma we kan we tagawa ta kala li ni fuun ni, we jigi wi pye kala li ni fuun na, waa kagala ke ni fuun ke kunni we yɛɛ ni.

⁸Ndanlawa pi se kɔ fyew. Mbaa Yenɔɛle li senyoro yuun, ki yaa ka kɔ. Senfɔnndɔ* yogo ki yaa ka kɔ. Kajenme fun pi yaa ka kɔ; ⁹katugu kajenme jenri wɛ jen, Yenɔɛle li senyoro ti jenri we maa yuun. ¹⁰Ɛɛn fɔ, nɔga kɪ ki yɛɛ yɔn fili, na ki ka pan, nɔga kii ki yɛɛ yɔn fili, ki yaa kɔ.

¹¹Naa mila pye pyɔ, puwen senre mila pye na yuun. Mila pye na jatere piin paa pyɔ yen, na kagala

ke sɔnri paa pyɔ yen. Naa mi kaa gbɔn lere ma pye lelee, mi puwen kaara ti yaga. ¹²Koni, we yen na yaan wurugɔ wurugɔ paa yege nɔga na lere maa wi yeɛ wele duwale. Eɛn fɔ, sanga wa na paan, we yaa kaa yaan tiyɔngɔ. Koni, jenri mi jen, eɛn fɔ, ko sanga wo ni, mi yaa ka jen jɛngɛ paa yege nɔga na Yenɔjele lilan jen we.

¹³Yinɔgɔ, ki yaara taanri nda to ti yen wa: Tagawa, naa jigi tagasaga, naa ndanlawa. Eɛn fɔ, nɔga ki gbɔgɔ ma we ti ni fuun ti na ko ki yen: Ndanlawa we.

Kagala nɔgele Pɔli wɔ yan mbe yo Yinnekpoyi yarikanra ti wogo na

14 ¹Yaa ndanlawa pi lagajaa. Yaa Yinnekpoyi yarikanra ti jaa fun jɛngɛ, Yarikanga nɔga ye daga mbaa jaa mbe we ti ni fuun na, ko ki yen: Mbaa Yenɔjele li senyoro ti yuun. ²Lere nɔga kaa yuun senfɔnndɔ* ni, wo na la para leele ni, eɛn fɔ, wi maa para Yenɔjele lo ni, katugu lere na laa senre ti kɔrɔ wi nuru. Nɔgundo kagala wi maa yuun Yinnekpoyi li fanɔga na. ³Eɛn fɔ, nɔga wi maa Yenɔjele li senyoro ti yuun, wo maa para leele pe ni, na pe kaan paa kee yege wa tagawa pi ni, na kotogo kaan pe yeri konaa na pe kotogo ki sogo pe na. ⁴Nɔga wi maa yuun senfɔnndɔ ni, wo maa fanɔga kaan wi yeɛ yeri wa tagawa pi ni, ma si yala, nɔga wi maa Yenɔjele li senyoro ti yuun, wo maa fanɔga kaan legilizi* woolo pe ni fuun pe yeri wa tagawa pi ni.

⁵Mila jaa ye ni fuun yaa yuun senfɔnndɔ ni, eɛn fɔ, mila jaa yaa Yenɔjele li senyoro ti yuun ye we ko na. Kaselege ko na, nɔga wi maa Yenɔjele li senyoro ti yuun, wɔ gbɔgɔ ma we nɔga wi maa yuun senfɔnndɔ ni wi na, kaawɔ lere mbe ya wi senfɔnndɔ ti kɔrɔ wi yo, janɔga legilizi woolo pe ni fuun pe fanɔga ta wa tagawa pi ni. ⁶Sefenne, naga yen ma, na mi ka kari wa ye yeri mbe saa yuun senfɔnndɔ ni, mbe sigi ta mi si Yenɔjele li kanagala la yo mbe ye kan, nakoma kajenme kala, naa Yenɔjele li senyoro, konaa mbe ye naga, yinɔgi tɔnli mi yaa kan ye yeri?

⁷Yaara nda pe maa gbɔɔn to naa nda pe maa wiin, paa wegele naa juru yen, na ti maganɔgala ke woro na jenni na woo ke yeɛ ni, ti yen na nɔga yuun ki yaa jen mele? ⁸Na kiga cɛn ndɛɛ mbanlaga winfɔ wi sigi win mbege filige, ambo wi yaa wi yeɛ gbɛgele malaga ki kala na? ⁹Ki pyewe nunɔgba pi na fun, yoro fun na ye senyoro tii filige, senre nda yaa yuun, pe yaa ti kɔrɔ wi logo mele? Kona, ki yaa cɛn ndɛɛ yaa para waga. ¹⁰Senre cengele ke yen ma lege laga dunruya wi ni, eɛn fɔ, senre to ta kpe woro wa, nda kɔrɔ woro ti na. ¹¹Ma si yala, senre nda paa yuun na ni, na mi siri jen, nɔga wila ki senre ti yuun, wi yaa pye nambanɔga na yeri, mi fun mi yaa pye nambanɔga wi yeri. ¹²Ko ki ti yoro fun, mbege ta ye yen na Yinnekpoyi yarikanra ti lagajaa, nda ti yaa legilizi woolo pe kan paa

kee yege wa tagawa pi ni, yaa to legere jaa.

¹³Ki kala na, na wi maa yuun senfonndo ni, wi daga mbe Yenjele li yenri, jango mbe ya mbaa ki senfonndo ti koro wi yuun.

¹⁴Katugu na mi kaa Yenjele yenri senfonndo ni, kona, na yinne lo li yen na yenri, na jatere wo ni woro wa. ¹⁵Yingi mi yaa pye san? Mi yaa la Yenjele li yenri na yinne li ni, mbaa li yenri fun na jatere wi ni. Mi yaa la yuuro koo na yinne li ni, mbaa yuuro koo fun na jatere wi ni. ¹⁶Nakoma, na ma kaa Yenjele li shari ma yinne lo ni ce, lere na wi yen ma cen wa janwa wi sogo wa na nuru, wi yaa «anmiina*» wo sho mele, na maga Yenjele li shari mbe ko we? Nda maa yuun, wi se ya mberi jen. ¹⁷Ali na kaa pye Yenjele ma li shari yenrewe mba ni pi yon, pii fannga kan ki lerefo wi yeri wa wi tagawa pi ni.

¹⁸Mi yen na Yenjele li shari katugu mi maa yuun senfonndo ni ma we ye ni fuun ye na. ¹⁹En fo, wa legilizi, mbe senpiile kangurugo yo na jatere wi ni mbe ta mbe sanmbala pe naga, ko na ndanla ma we mbe senfonndo senpiile waga ke (10 000) yo ko na.

²⁰Sefenne, yaga ka pye piile jatere pyewe po na. Kapege ko kangolo, ye pye ki mbajenmbele paa piile yen. En fo, ye jatere pyewe po na, ye pye lelele. ²¹Ki yen ma yonlogo wa lasiri* sewe wi ni ma yo fo:

We Fo* wi yo fo:

Mi yaa ka yo ki leele mbele pe ni leele pele yege senre ni.

Mi yaa ka yo pe ni nambambala pele yon.

Konaa ki ni fuun yere, pe se ka logo na yeri†.

²²Ki kala na, mbaa yuun senfonndo ni ki yen kacen mbele pee taga poro kan, ki woro kacen tagafenne kan. Mbaa Yenjele li senyoro ti yuun, ko yen kacen tagafenne poro kan, ki woro kacen mbatagambala poro kan.

²³Legilizi woolo pe ni fuun paga gbogolo mbaa Yenjele gbogo, na pe ni fuun pe kaa yuun senfonndo ni, kiga yala tagafenne pele yege, nakoma mbatagambala pele pan ma ye wa ye sogo wa, pe se yo fo yara ti ye ye ni wi le? ²⁴En fo, na tagafu wa yege, nakoma na wi woro tagafu wa ka ye wa ye sogo wa, mbe yala ye ni fuun ye yen na Yenjele li senyoro yuun, nda wila nuru ye yeri, ti yaa wi jeregi mbe kiti kon wi na. ²⁵Jatere na wi yen ma lara wa wi nawa, wi yaa yiri funwa na. Kona, wi yaa to mboo yege ki jiile wa tara mbe Yenjele li gbogo, mbe yo fo: «Kaselege ko na, Yenjele li yen na ye sogo wa!»

Legilizi kagala ke yege wamo kala

²⁶Sefenne, yingi we daga mbe pye? Na yaga ye ye gbogolo sherege ki na, wa wogo yen mbaa yuuro koo, wa wogo yen mbaa leele

†14.21: Eza 28.11,12.

nari, wa wogo yen mbe kanagala yo, wa wogo yen mbaa yuun senfɔnndɔ ni, wa wogo yen mbaa ki senfɔnndɔ ti kɔrɔ wi yuun. Ki kagala ke ni fuun ke daga mbaa piin mbe legilizi wi saga wila kee yege wa tagawa pi ni. ²⁷Na pele kaa yuun senfɔnndɔ ni, pee daga mbe toro leele shyen naa leele taanri na. Pe ni fuun paa yuun pe yosanga wi na. Lere wa mbaa ki senfɔnndɔ ti kɔrɔ wi yuun fun. ²⁸Na lere wa woro wa mberi kɔrɔ wi yo, pe pyeri wa legilizi. Paa yuun wa pe yee nawa Yenjele li ni. ²⁹Mbele pe maa Yenjele li senyoro ti yuun, pe ni, ki daga shyen, nakoma taanri mbaa para, pe sanmbala paa ki senre ti cancan. ³⁰Na Yenjele liga kala la naga lere wa na wa censaga, konɔbanɔa wi pyeri. ³¹Ye ni fuun ye mbe ya mbaa Yenjele li senyoro ti yuun nunɔba nunɔba mbaa tagala ye yee na, janɔo leele pe ni fuun pe nagawa ta, paa pe yee kotogo kanni. ³²Mbele pe maa Yenjele li senyoro ti yuun, pe daga mbaa pe yee yinjele ke koro, ³³katugu Yenjele lii we yeri waa kafaara piin wa we yinwege ki ni, een fɔ, we pye yeyinje na.

Yege nga na ki maa piin wa Yenjele li leele kpoyi* pe legiliziye pe ni fuun pe ni, ³⁴ki pyelɔmɔ nunɔba pi na fun, ki daga jeele pe pyeri wa sheryinre ti ni, katugu ki konɔ si kan pe yeri paa para wa. Pe daga mbe pe yee tirige paa yege nga na Yenjele li lasiri wila ki yuun fun we. ³⁵Na pe kaa jaa mbe kala

la yege jen, paa pe yeera penɛ pe yewe wa pe yinre, katugu ki woro ma yala jele wila para wa legilizi wi ni.

³⁶Yaa ki jate ndeɛ Yenjele li senre pa ti yiri wa yoro yeri wi le? Nakoma pa ti gbɔn yoro nunɔba na? ³⁷Na lere wa kaa ki jate wi yen Yenjele yɔn senre yofɔ*, mbaa ki jate Yinnekpoyi yarikanga ka yen wi yeri, wi daga mbege jen fɔ nga mila yɔnlɔgi mbe torogo ye kan, ki yen we Fɔ wi ngasele. ³⁸Na wi sigi jen, lere ka kaa wi jate.

³⁹Ki kala na, sefenne, yaa Yenjele li yɔn senre yowo yarikanga ko jaa, yaga ka lere yege kɔn mbe yo wiga kaa yuun senfɔnndɔ ni. ⁴⁰Een fɔ, kagala ke ni fuun kaa piin kaa yala ke pyelɔmɔ pi ni.

KUULO PE YENME MBE YIRI WA KUNWɔ PI NI

15.1-58

Kirisi wi yenme ma yiri wa kunwɔ pi ni

15 ¹Sefenne, Zhezu Sentanra nda mila keli ma yo ye kan, to mila ye nawa tuun ti na. To yè yenle ti na, ma yege sin ti na we. ²Ki Sentanra to fannga na yè shɔ, na yaga koro mberi yigi paa yege nga na miri yo ma ye kan we. Nakosima, ye tagawa pi yaa pye wagafe.

³Nagawa senre nda m̀ ta fun, to m̀ yo ma ye kan. To ti yen kagbɔgɔ ma we, ti nda fɔ: Kirisi*

wì ku we kapere ti kala na, paa yege nga na Yenŋele senre sewe wila ki yuun we. ⁴Pàa wi le, a wì yen ma yiri ki pilige taanri wogo ki na, paa yege nga na Yenŋele senre sewe wila ki yuun we. ⁵Wìla wi yee naga Pyeri na, ko puŋgo na, ma suu yee naga pitunmbolo* pe ke ma yiri shyen pe na. ⁶Ko puŋgo na, a wì suu yee naga tagafenne pele na wagati nuŋgba ni, pàa we lere cenme kangurugo (500) wo na. Pe legere yen wa, ali nala, een fɔ, pèle ku pe ni. ⁷Ko puŋgo na, a wì suu yee naga Zhaki wi na, kona, ma suu yee naga pitunmbolo pe ni fuun pe na.

⁸Poro pe ni fuun puŋgo na, a wì suu yee naga na na, mi ŋa mi yen paa pyɔ mbalee yen, a pè silan se we. ⁹Katugu muwi mi yen pitunmbolo pe ni fuun jee we. Mii daga paa na yinri yere pitunŋɔ, katugu m̀ Yenŋele li legilizi* woolo pe jɔɔ. ¹⁰Een fɔ, Yenŋele li yinme mba na ni pi kala na, m̀ pye paa yege nga na mi yen. Yinme mba li kan na yeri pii yiri waga. Een fɔ, m̀ tunŋgo pye ma we pe ni fuun pe na. Ma si yala, mi jate ma m̀gi pye, een fɔ, Yenŋele li yinme mba na ni powi. ¹¹Ki kala na, muwi o, poro wele o, ko ka woro yaraga, Sentanra nda waa yuun tori nda, to yè taga ti na we.

Tagafenne pe yenme mbe yiri wa kunwɔ pi ni

¹²Naa waa ki yuun ma yo fɔ Kirisi wì yen ma yiri wa kunwɔ

pi ni, mele ye ni, a pele n̄e ki yuun ma yo kuulo pe se ka yen mbe yiri wa kunwɔ pi ni? ¹³Na kaa pye kuulo pe se ka yen, kona, Kirisi fun wii yen mbe yiri wa kunwɔ pi ni wi. ¹⁴Na kaa pye Kirisi wii yen mbe yiri wa kunwɔ pi ni, kona, we Yenŋele senre yowo pi yen waga, a ye tagawa fun p̀ pye go fu. ¹⁵Mbe taga wa ko na, we yaa pye serefenne yagboyoolo Yenŋele li yege na, katugu wège sereya wi yo ma yo Yenŋele li Kirisi wi yen maa yirige wa kunwɔ pi ni, kii pye kana ki woro ma, na kaa pye kaselege ko na kuulo pe se ka yen we. ¹⁶Katugu na kaa pye kuulo pe se ka yen mbe yiri wa kunwɔ pi ni, kona, Kirisi fun wii yen mbe yiri wa kunwɔ pi ni. ¹⁷Na kaa pye Kirisi wii yen mbe yiri wa kunwɔ pi ni, kona, ye tagawa pi yen go fu, a ye yen wa ye kapere ti ni bere. ¹⁸Ki ka pye ma, mbele pàa taga Kirisi wi na ma kaa ku, pè puŋgo fun. ¹⁹Na kaa pye we jigi wi yen Kirisi wi na mbe tɔnli ta laga ki yinwege nga ko ni ce, kona, we yen yunŋbɔgɔɔ ni ma we leele pe ni fuun pe na.

²⁰Een fɔ, kaselege ko na, Kirisi wì yen ma yiri, wo wì pye koŋbanŋa ma yen ma yiri wa kuulo pe ni. ²¹Yege nga na kunwɔ p̀ ye laga dunruya wi ni lere nuŋgba fanŋa na, ki pyelɔmɔ nuŋgba pi na fun, kuulo pe yenme p̀ pan lere nuŋgba fanŋa na. ²²Yege nga na leele pe ni fuun pè kunwɔ ta Adama wi ni, ki pyelɔmɔ nuŋgba pi na fun, mbele fuun pè pye nuŋgba Kirisi wi ni, pe

yaa yinwege ta. ²³ Eɛn fɔ, pe ni fuun naa pe yenwagati: Kirisi wo wi yen pe ni fuun koŋgbanna, puŋgo na, mbele pè pye wi woolo, wi panyege ni pee yen. ²⁴ Ko puŋgo na, dunruya wi kɔpilige kii gbɔn. Kona, Kirisi wi yaa yinŋgele ŋgele tegere yen ke yeri, naa ŋgele fanŋga naa yawa yen ke ni, ke ni fuun ke tɔngɔ, mbe si sɔngɔɔ mbe wunluwɔ* pi kan Yenŋele na li yen To li yeri. ²⁵ *Katugu ki daga Kirisi wi cen wunluwɔ pi na fɔ Yenŋele li sa wi mbenfenne pe tirige wi cen pe go na pe pye wa wi tɔɔɔ ti nɔɔɔ†.* ²⁶ Mbenfɔ puŋgo woo ŋa wi yaa ka tɔngɔ, wo wi yen kunwɔ we. ²⁷ Ki kala na, Yenŋele senre sewe wi yen naga yuun ma yo fɔ: «*Yenŋele li yaraga ki ni fuun ki le wi kee wi cen ki go na†.*» Eɛn fɔ, naa kɔ yo ma yo fɔ yaraga ki ni fuun kɔ le wi kee, ki yen ma filige fɔ Yenŋele na li yaraga ki ni fuun ki le wi kee, li ni woro wa. ²⁸ Na Yenŋele li ka yaraga ki ni fuun ki le Kirisi wi kee mbe kɔ sanga ŋa ni, kona, wo jate ŋa Pinambyɔ, Yenŋele na li yaraga ki ni fuun ki le wi kee, wi yaa wi yee le li kee, jaŋgo Yenŋele li pye yaraga ki ni fuun pe ni fuun pe go na.

²⁹ Ye jatere pye naa mbele paa pe yee kaan, a paa pe batize* kuulo pe kan pe wogo ki na. Yinŋi tɔnli pe yaa ta wa? Ndeɛ ki pye kaselege ko na kuulo pe se ka yen mbe yiri wa kunwɔ pi ni, yinŋi na, a pe nee pe

yee kaan, a paa pe batize? ³⁰ Woro jate, yinŋi na wagati pyew, a we nee we yee go ki pere? ³¹ Sefenne, pilige pyew mi yen kunwɔ pi kee. Mi yen na ko yuun ma, gbɔgɔwɔ mba mi ta ye kala na pi mege ni, wa we gbogolɔmɔ pi ni we Fɔ* Zhezu Kirisi wi ni. ³² Na kaa pye senwee piile jatere pyelɔmɔ po ce mege ni mi malaga ki gbɔn wongaala pe ni laga Efezi ca ki ni, yinŋi tɔnli mi yaa ta wa? Na kaa pye kuulo pe se ka yen mbe yiri wa kunwɔ pi ni, waa we yinwege ki piin teere paa yege ŋga na ki yomiyee na li yen naga yuun ma yo fɔ: «*Ye ti waa nii waa woo, katugu goto we yaa ku†.*»

³³ Yaga kaa ye yee fanla: «*Lecenyeele tipeele pe ma tangalɔmɔ jembe jɔgɔ.*» ³⁴ Ye jatere ta paa yege ŋga na ki yen ma sin we, yaga kaa kapege piin. Mi yen na ko yuun ma mbe fere wa ye na, katugu ye pele woro ma Yenŋele li jen.

**Mbele pe yaa ka yen mbe yiri
wa kunwɔ pi ni, pe wire
ti yaa ka pye yege ŋga na**

³⁵ Ye wele, kana lere wa yaa yewe mbe yo fɔ: «*Kuulo pe yaa ka yen mbe yiri mele? Yinŋi wire cenle ti yaa ka pye pe na?*» ³⁶ Lembige yi mboro! Yaraga ŋga ma ma lugu, na kii ku, kila fi. ³⁷ Yaraga ŋga ma ma lugu, yariluugo ki pyɔ wowi ce. Kana ki ma pye bile* pyɔ, nakoma

†15.25: Yuuro 110.1.

†15.27: Yuuro 8.7.

†15.32: Eza 22.13.

yaraga ka yege pyɔ. Eɛn fɔ, ki yaa ka fi mbe pye vige ŋga cɛnlɛ, ko naa ki pyɔ wi ni tila pye pyelɔmɔ nungba. ³⁸Yɛnɛle li yen na jaa ki pyɔ wi vige ki pye yege ŋga na, pa li maga pye ma. Li ma vige kan yariluugo pyɔ nungba nungba pyew wi yeri, ma yala wi cɛnlɛ li ni.

³⁹Yaara nda ti yen yinwege na, ti wire kara ti woro cɛnlɛ nungba. Leele pe wire kara ti yen cɛnlɛ la. Yanyaara ti woro ti yen cɛnlɛ la yege. Sannjɛre ti woro ti yen cɛnlɛ la. Ŋgbanra ti woro ti yen cɛnlɛ la yege fun.

⁴⁰Naayeri yaara ti cɛnwɛ pi yen pi ye pi ye, tara na yaara ti cɛnwɛ pi yen pi ye. Eɛn fɔ, naayeri yaara ti tiyɔnwɔ pi yen pi ye tara na yaara ti tiyɔnwɔ pi ni. ⁴¹Tiyɔnwɔ pa yen yɔnlɔ woo, pa yen yɛnge woo, pa yen naa wɔnɔngɔlɔ ke woo. Ali wɔnɔngɔlɔ ke tiyɔnwɔ pi yen pi ye pi ye.

⁴²Kuulo pe yɛnmɛ mbe yiri wa kunwɔ pi ni ki yen ma fun. Lere ka ku paga wi wire ti le sanga ŋa ni, ti ma fɔngɔ. Eɛn fɔ, na wi ka ka yen sanga ŋa ni, wi wire ti yaa pye mbafɔngɔrɔ. ⁴³Na paga ti le, ti ma pye ma tijanga ma pye fanɔga fu. Na tiga ka yen, ti yaa yɔn mbe pye fanɔga ni. ⁴⁴Na paga ti le, ti ma pye wire. Na tiga ka yen, ti yaa pye yinne woro. Senwee wire yen wa, ki kala na, ki daga yinne woro mbe pye wa fun. ⁴⁵Ko kɪ ti Yɛnɛle sɛnrɛ sɛwɛ wi yen naga yuun ma yo fɔ: «*Lere koŋbanɔa, Adama we, wila*

pye sɛnwɛɛ†.» Eɛn fɔ, Adama punɔgo woo we, wo pye Yinne, na li maa yinwege kaan. ⁴⁶Ŋa wi yen Yinne, wo ma wi yen koŋbanɔa, eɛn fɔ, wire woo wowi. Yinne woo wo ma pan punɔgo na. ⁴⁷Lere koŋbanɔa, taambugɔ pàa tɛge maa gbegele, wi yen tara woo. Lere shyen woo, wo yiri wa Yɛnɛle na ma pan. ⁴⁸Mbele pe yen tara na woolo, ŋa pàa gbegele tara ti ni, pe yen maa le; mbele pe yen naayeri woolo fun, ŋa wɪ pan ma yiri wa naayeri, pe yen maa le. ⁴⁹Yege ŋga na ŋa pè gbegele tara ti ni we yen wi yanlɛɛ, pa we yaa ka pye ŋa wi yen wa naayeri wi yanlɛɛ ma fun.

⁵⁰Sefenne, ŋga mila yuun koyi ŋga fɔ: Ŋga pè gbegele wire kara naa kasanwa ni, ki se ya mbe Yɛnɛle li wunluwɔ pi ta. Ŋga ki yen fɔngɔwogo ki se ya mbe mbafɔngɔwɔ pi ta.

⁵¹Ye wele, mi yaa ŋgundo sɛnrɛ ta yo ye kan, fɔ: We ni fuun ma we yaa ka ku, eɛn fɔ, we ni fuun we yaa ka kanɔga ⁵²le yɔngɔlɔ nungba ke ni, yenlɛ gbɔnsaga nungba wagati ni, na mbanlaga punɔgo wogo paga kaga win we. Katugu na paga kaga win sanga ŋa ni, kuulo pe yaa ka yen mbe yiri wa kunwɔ pi ni, mbe pye mbafɔngɔmbɔlɔ. Kona, we ni fuun we yaa kanɔga. ⁵³Ki daga ki wire fɔngɔworo nda ti kanɔga ti pye mbafɔngɔworo, ki wire kuworo nda ti kanɔga ti pye nda ti se ku to. ⁵⁴Na ki wire fɔngɔworo nda tiga kanɔga mbe pye mbafɔngɔworo, ki

†15.45: Zhene 2.7.

wire kuworo nda ti kannga ti pye nda ti se ku to, pa kona Yenjele senre sewe wi senre nda ti yaa ti yee yon fili, fɔ:

Fannga ta kunwo pi na maa ko pew†.

⁵⁵ *E, kunwo, ma fannga ki yen se? E, kunwo, ma shonro ti yen se†?*

⁵⁶ Kunwo pi shonro to ti yen kapege ye. Kapege ki fannga pa ko ma jen wa Yenjele li lasiri* wi ni. ⁵⁷ Eɛn fɔ, waa Yenjele li shari, lo na li yen na fannga kaan we yeri we Fɔ Zhezu Kirisi wi fannga na!

⁵⁸ Ki kala na, sefenne, yoro mbele ye yen mala ndanla jenge, ye fannga ta, ye koro ye yere. Yaa kee yege we Fɔ wi tunngo ki ni sanga pyew, yege jen ye yo fɔ tunngo nga yaa piin ma ye ta ye pye nungba we Fɔ wi ni, ki se ka yiri waga.

KAGALA KELE YEĞE YOWO

16.1-24

**Penjara gbogolokala
mbe tagafenne mbele pe yen
fyonwo fenne pe saga**

16 ¹Penjara nda tila gbogolo mbe kan Yenjele li leele kpoyi* mbele wa Zheruzalemu pe yeri, senre jenri yen na yeri mbe yo ki wogo ki na. Nga mi yo Galasi tara legiliziye* pe kan ki wogo ki na, yoro fun yaa ki piin ma. ²Fɔ yapelege ki pilige kongbannga†

pyew, ye ni fuun nungba nungba yaa penjara ta teri ti ye wa ye yinre, mbe yala ye tawa pi ni, jango na mi ka pan wa ye yeri, yaga kaa penjara gbogolo ko sanga wo ni. ³Na mi ka gbɔn wa ye na sanga nga ni, leele mbele ye wo, pa mi yaa seweele kan pe yeri, mbe pe tun pe kari ye yarikanra ti ni wa Zheruzalemu. ⁴Na kaa pye ki yen ma yala mi fun mbe kari wa, pa pe mbe pinle na ni mbe kari.

**Pɔli wila para tangala na fuun
wila pye na jaa mbe tanga
li senre na**

⁵Na mi ka Maseduwani tara ti kon mbe yiri, mi yaa kari wa ye yeri, katugu pa mi yaa toro wa Maseduwani tara. ⁶Mi yen naga sonri mbe wagati wa pye wa ye ni, kana were sanga wi ni fuun yere, jango yanla saga na tangala li na, laga o laga mi ka kaa kee we. ⁷Ko tangala na lo na, mi woro na jaa mbe sa ye yan mbe toro fyaw. Eɛn fɔ, na we Fɔ* wiga yenle, na jigi wi yen ki na mbe wagati jenri pye wa ye ni.

⁸Konaa ki ni fuun, mi yaa koro laga Efezi ca fɔ sa gbɔn Pantikoti* feti pilige ki na. ⁹Katugu Yenjele li konɔ li yenge na kan gbebene mbe tunngo legerɛ pye, we yen ma mbele mben pe yen ma lege fun.

¹⁰Na Timote wi ka gbɔn wa ye na, yaga ka ti wila fye yaraga ka

†15.54: Eza 25.8.

†15.55: Oze 13.14.

†16.2: Yapelege ki pilige kongbannga ko ki yen leti we (Maki 16.2; Kapye 20.7).

na wa ye sɔɔwɔ; katugu we Fɔ wo tunngo wila piin paa mi fun na yen. ¹¹Ki kala na, lere kpɛ ka kaa tifaga. Yoo saga wi kondangala li na, janngo wi gbɔn laga na na yeyinŋe na, katugu mi yen naa singi, wo naa sefenne pe ni.

¹²We sefɔ naŋa Apolɔsi wo na, mùu kotogo kan sanga legerɛ na ma yo wi kari wa ye yeri wo naa sefenne pe ni. Eɛn fɔ, wi woro naga jaa mbege pye yinŋɔ. Ma si yala, wi yaa ka kari wa ye yeri, na wiga ka yala wagati ŋa ni we.

Senre punngo woro naa sharaga

¹³Ye koro yenmbele, ye koro ye yegɛ sin wa tagawa pi ni. Ye kotogo le ye yɛɛ ni, yaa fanŋga taa. ¹⁴Yaa kala li ni fuun li piin ye yɛɛ sɔɔwɔ ndanlawa ni.

¹⁵Sefenne, ye yen ma Sitefanasi naa wi go woolo pe jen. A yège jen ma yo poro pè pye tagafenne konŋbanmbala wa Akayi* tara. A pè pe yɛɛ kan na Yenŋɛle li leele kpoyi* pe sari. ¹⁶Yaa nuru ki leele cenle pe yeri fun, naa mbele fuun pe maa pe sari tunngo ki na pe ni.

¹⁷Sitefanasi, naa Fɔɔtunatusi, naa Akayikusi pe panga kɪ tanla na ni. Yaraga ŋga kilan la maga ta ye woro laga, pège kan na yeri. ¹⁸Pànla kotogo ki sogo na na paa yegɛ ŋga na yoro fun pè ye kotogo ki sogo ye na we. Ki daga yaa ki leele cenle pe gbogo.

¹⁹Azi kinda legiliziye woolo pè ye shari, Akilasi naa Pirisili pè ye shari jɛnŋe we Fɔ wi mege ki na, naa legilizi woolo mbele pe maa finli wa pe go pe ni. ²⁰Sefenne pe ni fuun pè ye shari.

Yaa ye yɛɛ shari yaa keyen waa ye yɛɛ yɔɔlɔɔ ndanlawa kpoyi* ni.

²¹Mi Pɔli, mi kpaw mɪgi sharaga ŋga ki yɔɔlɔɔ ma yo fɔ: Pɔli sharaga.

²²Na we Fɔ wii lere ŋa ndanla, wo mbe danŋa! Maranata, ko kɔɔ wo yen fɔ: We Fɔ ta paan!

²³We Fɔ Zhezu wi yinme pi pye ye ni!

²⁴Yoro mbele fuun ye yen Zhezu Kirisi wi ni, ye yen mala ndanla.